

STEVIN ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สันติธานี

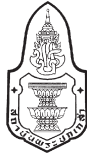
STEVIN

بندارامان سنتوسا * Peace City

สันติธานี วิถีวัฒนธรรมสู่สันติสุข ชายแดนใต้

โดย

คณะนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง
การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 2 (4ล2)
สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

เอกสารประกอบการสัมมนา

بندار امان سنتوسا ✨ *Peace City*

สันติธานี
วิถีวัฒนธรรมสู่สันติสุข
ชายแดนใต้

โดย

คณะนักศึกษาลัทธิสุตฺรประกาศนียบัตรชั้นสูง
การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 2 (4ล2)
สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

(Abstract)

ชื่อผู้จัดทำ: นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้าง
สังคมสันติสุข รุ่นที่ 2 สถาบันพระปกเกล้า
ชื่อหัวข้อเอกสาร: “สันติธานี” วิถีวัฒนธรรมสู่สันติสุขชายแดนใต้
อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์จิราพร นูนาค

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรากฐานสำคัญประการหนึ่งมาจากความไม่เข้าใจกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านชาติพันธุ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รายงานฉบับนี้ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ต้องการเห็นการบริหารจัดการบริการของรัฐที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข รายงานฉบับนี้จึงได้เสนอให้ใช้ “วิถีวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์นำ” ซึ่งจะมี “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” เป็นแกนหลัก ที่จะต้องสอดคล้องอยู่ในบริการของรัฐที่มีความใกล้ชิดต่อวิถีการดำเนินชีวิตและส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนได้ง่าย อย่างน้อย 3 ประเภท คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ และสอดคล้องอยู่ในระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีลักษณะเป็น “เศรษฐกิจ วิถีวัฒนธรรมชุมชน” และในกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีลักษณะเป็น “สภาพลเมือง” ซึ่งทั้งหมดถือเป็นส่วนประกอบของตัวแบบ (Model) ที่เรียกว่า “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นตัวแบบที่พัฒนาขึ้นจากต้นแบบที่มีอยู่แล้วในพื้นที่กับอีกส่วนหนึ่งพัฒนาขึ้นตามแนวความคิดของผู้ศึกษา สำหรับนำไปสร้างให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แต่โดยที่แนวทางการแก้ไขปัญหาคด้วยข้อเสนอดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน ละเอียดอ่อนและมีรายละเอียดมาก ประกอบกับภูมิหลังหรือที่มาของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงมักมาจากพื้นที่หรือชุมชนที่เป็นชนบท ดังนั้น ในรายงานฉบับนี้ จึงได้กำหนดให้พื้นที่ที่จะนำเอาข้อเสนอนี้ไปนำร่องปฏิบัติควรเป็นพื้นที่ชุมชนที่ยังมีความเป็นชนบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และอยู่ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีบริการของรัฐดังกล่าวครบถ้วน แต่อาจจะยังขาดการปรับประยุกต์แนวคิด “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น”

ไว้ในบริการและเป็นพื้นที่ที่สามารถก่อรูปเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนและพัฒนา และสร้างเสริมกลไกการมีส่วนร่วมแบบสภาพเมืองที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ การขับเคลื่อนข้อเสนอให้ใช้ “วิถีวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์นำ” ภายใต้ ตัวแบบ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” นี้ให้เป็นรูปธรรม เชื่อว่าจะช่วย ตอบสนองความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความ พึงพอใจ และสมหวัง ทั้งยังช่วยฉายภาพความจริงใจของรัฐที่มีต่อวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น ของประชาชนในพื้นที่ อันจะส่งผลเป็นการช่วยลดเงื่อนไขและแนวร่วม ความรุนแรงในพื้นที่ลงได้ประการหนึ่ง

สารบัญ

	หน้า	
บทคัดย่อ	3	
สารบัญ		
บทที่ 1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	7
	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	15
	ความคาดหวังของการศึกษา	15
	วิธีการศึกษา	16
	ขอบเขตการศึกษา	17
	นิยามคำศัพท์	17
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	18
บทที่ 2	ความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ และข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา	20
	2.1 การศึกษาความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	20
	2.2 สรุปผลการรับฟังความเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	35
บทที่ 3	การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่และข้อสรุปเบื้องต้น	40
	3.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่และข้อสรุปเบื้องต้น	40
บทที่ 4	ข้อเสนอสันติชนาธิ : พื้นที่วิถีวัฒนธรรม	45
	4.1 วิถีวัฒนธรรมในฐานะยุทธศาสตร์นำ	45
	4.2 อธิบายข้อเสนอการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยตัวแบบ (Model) “สันติชนาธิ”	47

	หน้า
	4.3 หลักการและเป้าหมายของข้อเสนอเรื่องในตัวแบบ “สันติธานี” 52
	4.4 ตัวแบบ “สันติธานี” ที่เป็นรูปธรรม 54
บทที่ 5	แนวทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และปัจจัยสู่ความสำเร็จ 95
	5.1 แนวทางการขับเคลื่อน “สันติธานี” 95
	5.2 ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการขับเคลื่อนตามข้อเสนอ “สันติธานี” 97
	5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนข้อเสนอสันติธานี 98
	5.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนข้อเสนอ “สันติธานี” 98
บทที่ 6	บทสรุปและความคาดหวัง 103
	6.1 บทสรุป 103
	6.2 ความคาดหวัง 104
	บรรณานุกรม 106
	รายชื่อกลุ่มนักศึกษา 109

“สันติธานี” วิถีวัฒนธรรมสู่สันติสุขชายแดนใต้

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและเกิดความรุนแรงเด่นชัดขึ้นในช่วง 8 ปีมานี้ และยังไม่มีความโน้มว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะยุติลงและนำสันติสุขมาสู่พื้นที่ได้ในอนาคตอันใกล้ เห็นได้จากเหตุระเบิดและการลอบทำร้าย ลอบสังหารที่ยังคงเกิดขึ้นเป็นรายวัน โดยมีสถิติของการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 ถึงปัจจุบัน¹ อยู่ที่กว่า 10,000 ครั้ง เกิดการสูญเสียชีวิตกว่า 4,300 ราย บาดเจ็บกว่า 7,600 ราย² รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นเงินภาษีของประชาชนคนไทยทั่วประเทศในการบริหารจัดการไปแล้วกว่า 145,000 ล้านบาท³ พร้อมด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปประจำการในพื้นที่หลายหมื่นคนในแต่ละปี โดยตามข้อมูลกำลังพลล่าสุดของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 (กอ.รมน.ภ.4) ประจำปี 2554 มีกำลังทหารที่ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่จำนวน 34,625 นาย จำแนกเป็นทหารหลัก 23,704 นาย และทหารพราน 10,921 นาย และมีกำลังพลจากหน่วยอื่น ประกอบด้วยตำรวจ 16,918 นาย พลเรือน 8,238 นาย ศูนย์ข่าวกรองฯ 902 นาย ศูนย์สันติสุข 333 นาย ส่วนการพัฒนา 1,986 นาย และอื่นๆ เช่น ส่วนบังคับบัญชาและที่ปรึกษาอีก 1,573 นาย⁴

1 เป็นตัวเลขโดยประมาณ ณ เดือนสิงหาคม 2554

2 ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, ไฟได้ถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม 2554. วันจันทร์ที่ 14 มิถุนายน 2554 [Online] วันที่ 9 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา <http://isranews.org/south-news/start-history/item/2420>. ไฟได้ถึงสิ้นเดือนพ.ค.54 ยอดตายทะลุ-4-3-พันเป็ครายชื่ออำเภอ 2 เดือนไร้ปืน.html.

3 ปกรณ์ พิงเตร, เปิดตัวเลขทางการ 7 ปีดับไฟได้ 1.45 แสนล้าน ป่วน 11,523 ครั้ง ตาย 4,370 ราย ยกฟ้อง 45%, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันจันทร์ที่ 11 มกราคม 2554 [Online] วันที่ 12 เมษายน 2554. แหล่งที่มา <http://south.isranews.org/academic-arena/6847-145-11523-4370-45.html>

4 ทีมข่าวอิศรา, เช็คยอดกำลังพลได้กว่าครึ่งแสน ทหาร 3.4 หมื่นนาย งบเบียดเสียงฟุ้ง, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันพุธที่ 26 มกราคม 2554 [Online] วันที่ 30 เมษายน 2554. แหล่งที่มา <http://south.isranews.org/backword-statistic/70234-.html>

ทั้งนี้ โดยยังไม่นับรวมถึงทรัพยากรอย่างอื่นที่ต้องใช้ไปในการจัดการกับปัญหานี้ เช่น อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรต่างๆ

สภาพการณ์ที่ดำรงอยู่ขณะนี้และที่กำลังจะดำเนินต่อไป หากมิได้รับแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยรวมอย่างน้อย 4 ประการ

ประการแรก ส่งผลกระทบต่อจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของประชาชนทั่วประเทศ

ประการที่สอง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศโดยรวม

ประการที่สาม ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติในด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศและมีความเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงกิจการภายใน

ประการที่สี่ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและบูรณภาพแห่งดินแดน

แม้ภาครัฐและภาคประชาสังคมจะทุ่มเทกำลังคน ทรัพยากร งบประมาณและเวลาจำนวนมากมาขมวดหาสาเหตุไปเพื่อแก้ไขปัญหาคความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ข้อเท็จจริงข้างต้นกลับแสดงให้เห็นว่าเหตุความรุนแรงถึงตาย (Deadly Violence) ยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความคิดปกติของสภาพสังคม การเมืองในพื้นที่ ตลอดจนอารมณ์และความรู้สึกของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ นี้

ปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสังคมไทย ในขณะที่มีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีบุคคล องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทุ่มเททรัพยากรเพื่อศึกษาวิจัยค้นคว้า พยายามจะแสวงหาองค์ความรู้ ทั้งในแง่ของการทำความเข้าใจปัญหาและการพยายามแสวงหาทางเลือก-ทางออก แนวทางในการแก้ไขปัญหาคนี้ แต่การศึกษาปัญหาคในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มักมุ่งทำความเข้าใจสาเหตุความรุนแรงและผลกระทบ โดยที่ข้อมูลและการศึกษาที่ให้ความสำคัญในแง่ปรากฏการณ์เชิงอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกลับยังมีไม่มากเท่าที่ควร

จังหวัดชายแดนภาคใต้⁵ ของไทย เป็นดินแดนที่มีอัตลักษณ์พิเศษด้านภาษา และวัฒนธรรม ประชากรร้อยละ 83 พูดภาษามลายูถิ่น⁶ และส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นอาณาบริเวณที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เคยเป็นเขตแดนรัฐปัตตานีที่มีอาณาเขตกว้างครอบคลุมเขตสามจังหวัดและสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา ต่อเนื่องไปถึงรัฐกลันตันในมาเลเซียและเคยเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมก่อนที่จะมาอยู่ใต้การปกครองของไทย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณแถบนี้ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นคนเชื้อสายมลายู⁷ หลายคนอาจมองว่าเป็นคนมุสลิมที่อาศัยอยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย แต่แท้ที่จริงแล้วยังมีคนเชื้อสายมลายูกระจัดกระจายอยู่ในประเทศไทยหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีบรรพบุรุษเป็นมลายูหรือมาเลย์ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด นอกจากจะอาศัยในภาคใต้ของไทยแล้ว ยังมีในภาคอื่นๆ ด้วย เช่น ที่กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา นครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี เป็นต้น อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ของคนเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมกับคนไทยพุทธนั้น โดยทั่วไปไม่มีปัญหา นอกจากกรณีคนมุสลิมมลายูปัตตานีใน 3 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เนื่องจากคนเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมในภาคอื่นของประเทสมีนจำนวนไม่มากและไม่ได้อยู่รวมกันหนาแน่นมากนัก ขณะที่คนมุสลิมมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนมากและมีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งกับรัฐบาลไทยมายาวนานทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น คนมุสลิมมลายูปัตตานีถือว่าการใช้ชีวิตตามอัตลักษณ์ของตนเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมุสลิมมีหลักคิดว่า อิสลามคือธรรมเนียมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมุสลิมทุกคน และไม่สามารถแยกเรื่องของอาณาจักรออกจากเรื่องของศาสนจักรได้ กล่าวคือ มุสลิมต้องรับรู้และรับผิดชอบในเรื่องของศาสนาและเรื่องทางสังคมโดยแยกออกจากกันไม่ได้และการอ้างอิงเหตุผลใดๆ จะใช้อัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นบทสรุปของปัญหาและเหตุผลและเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ในสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ซึ่งความหลากหลายนี้ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องชาติพันธุ์ ภาษา วิถีชีวิต ศาสนา และความเชื่อ และ

5 คู่มือสัมพัทธ์คำนี้ในหัวข้อ นิยามศัพท์ หน้า 17

6 สุวีโล พรหมศรีรัตน์และคณะ. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล 2544).

7 เพื่อความสะดวก และเพื่อความสอดคล้องเชื่อมโยงกับรายงานเรื่องปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี ของนักศึกษาลัทธิศูตประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 ต่อไปในรายงานฉบับนี้จะใช้คำเรียกคนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า คนมุสลิมมลายูปัตตานี

เพราะไม่ได้มีเฉพาะมุสลิมมลายูปัตตานีเท่านั้น หากแต่ยังประกอบด้วยคนไทยพุทธ ซึ่งแม้จะมีจำนวนน้อยในพื้นที่แต่ก็เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพในบางแง่มุมมากกว่า ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าจะพัฒนาสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมเช่นนี้ อย่างไร โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกว่าได้ผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกันและได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

แถลงการณ์ของ “กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษา มุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้” เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545⁸ ก็มีข้อเสนอที่สอดคล้องและสนับสนุนแนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังมีใจความตอนหนึ่งว่า “ความสงบสุข และสันติภาพจะเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างมั่นคงและถาวรไม่ได้ ถ้าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังปฏิบัติหน้าที่อย่างต่างคนต่างทำ ไม่เชื่อประสานกัน และใช้เพียงปัญหาที่ขาดรากฐานทางศาสนา” และยังเสนอต่อไปด้วยว่า “ควรนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้ในมิติของการแก้ปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายของรัฐต้องสอดคล้องกับความต้องการที่อยู่บนพื้นฐานของหลักศรัทธา ความเชื่อ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชนและให้ประชาชนมุสลิมได้ใช้โอกาสอย่างเสมอภาค ทุกคนจะต้องรวมตัวกันและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงรุก ร่วมกับภาคราชการ การเมือง นักธุรกิจ นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนต่างๆ เป็นพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง ถ้านำหลักการทางศาสนามาเป็นกรอบการพัฒนาและการทำงานแล้วเรา (กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษา มุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้) เชื่อว่าจะสามารถนำพาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสุข ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีความหวาดระแวงระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน”¹⁰

8 พหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความหลากหลายนี้ครอบคลุมถึงเรื่องชาติพันธุ์ ภาษา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศาสนา และความเชื่อ

9 หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 21 พฤศจิกายน 2545, แถลงการณ์ของ “กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษา มุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้” เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545.

10 หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 21 พฤศจิกายน 2545, เพจอ้างเชิงอรรถที่ 8.

ต่อมา คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)¹¹ ก็ได้สรุปสาเหตุของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า “เป็นเพราะเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ร้อยละ 79.3 มีลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์มลายู พุทธภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีชีวิตแตกต่างไปจากประชากรไทยพุทธซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ร้อยละ 20.1¹² โดยเรื่องหนึ่งที่ไม่เห็นได้ชัดคือระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่ต้องการเห็นการบูรณาการระหว่างการเรียนศาสนากับวิชาชีพอย่างแท้จริง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนและสังคมไทยโดยทั่วไปอาจมองความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติแทนที่จะเห็นคุณค่าว่า ความหลากหลายดังกล่าวเป็นพลังทางวัฒนธรรมอันจะสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมการเมืองของไทย”¹³

แท้จริงแล้ว “ศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิต” ในแง่ศาสนาอิสลามจึงไม่แตกต่างจากวิถีวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เป็นกรอบกำหนดความประพฤติของบุคคล ตามที่ยอมรับให้ปฏิบัติได้หรือที่ถือว่าเป็นความประพฤติที่ไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคล เช่น การกิน การอยู่ การแต่งกาย และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม เป็นต้น คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยอาจไม่มีคตินิยมแบบแผนพฤติกรรมอย่างเคร่งครัดนัก¹⁴ แต่สำหรับชาวมุสลิมแบบแผนความประพฤติจะมีความคิด ความเชื่อ และศรัทธาทางศาสนาประกอบอยู่ด้วย

นอกจากนี้ กระแสอัตลักษณ์นิยมในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก ก่อเกิด “การรุกรานทางวัฒนธรรมอันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิม” ทำให้กลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลกต้องการที่จะปกป้องวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนจากภาวะดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนส่วนน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของ

11 คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2548 โดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 104/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ มีหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบาย กลไก และมาตรการในการสร้างความสมานฉันท์และสันติสุขในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้ยุติบทบาทลงหลังจากนำเสนอรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ผู้สภารณะเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2549

12 คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549), หน้า 35.

13 คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, เพิ่งอ้างเชิงอรรถที่ 11, หน้า 12.

14 คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, เพิ่งอ้างเชิงอรรถที่ 11, หน้า 30-31.

ประเทศด้วยเช่นกัน โดยเกิดความต้องการให้รัฐและสังคมส่วนใหญ่ยอมรับอัตลักษณ์และความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมของตน¹⁵

เช่นเดียวกับกับพรรคชนของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางสังคมหลายกลุ่ม ต่างสะท้อนออกมาถึงประเด็นปัญหาเรื่องอัตลักษณ์และความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์ ที่รัฐมักจะกดทับ ปิดกั้นและแย้งชิงไปจากท้องถิ่น ปัญหายังรวมไปถึงความพยายามจะทำให้เกิดความผสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยละเลยความต้องการที่แท้จริงและการต้องการได้รับการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ที่ควรได้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์หรือตัวตนที่แท้จริงของตน¹⁶

จากความสำคัญของวิถีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายของภาครัฐอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ดังปรากฏในคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2549 ที่ให้เน้นการพัฒนาคนและสังคมบนพื้นฐานความหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยเน้นการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่ตลอดจนเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้กินอยู่อย่างพอเพียงและสร้างงานและรายได้โดยเน้นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นแนวทางหลัก¹⁷

นอกจากนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2552 ให้จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2552-2555¹⁸ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีอิสลามมาเป็นหลักคิด เน้นแนวทางปฏิบัติพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานความพอเพียง ด้วยการอาศัยพลังประชาชนเป็นตัวขับเคลื่อนในการตัดสินใจ ตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยการยึดมั่นแนวทางสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งและเพื่อสร้างความสามัคคี สมานฉันท์และความสงบสุขของประชาชน

15 นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554, หน้า 9-10.

16 นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1, รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, พิมพ์ครั้งที่ 3. (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ), พ.ศ., 2552, หน้า 63.

17 คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 3-4.

18 มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2552-2555 ลงวันที่ 7 เมษายน 2552.

ในส่วนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2550-2554 ก็ได้กำหนดเป้าหมายที่จะเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อให้คนในชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติท่ามกลางความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมและส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานของการสร้างความมั่นคงของประเทศ¹⁹ ต่อมาเมื่อรัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 กฎหมายฉบับนี้ก็ได้ออกมาให้เห็นถึงการยอมรับจากภาครัฐต่อการให้ความสำคัญแก่ลักษณะพิเศษทางสังคม วัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกำหนดให้นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนั้น จะต้องสอดคล้องกับความต้องการวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้²⁰

ซึ่งในที่สุดเจตนารมณ์ดังกล่าวได้สะท้อนออกมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการปฏิบัติงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาคที่ 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภ.4 ส.น.) ประจำปี 2554 ที่ว่าด้วย “การฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักคุณธรรมอันดีงามของสังคมที่มีความหลากหลายบนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกันและกันให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม”²¹

ข้อเท็จจริงในเชิงอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนนั้น แท้จริงแล้วความต้องการเหล่านี้มิได้มากมายไปกว่า เพียงเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีโอกาสในการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ตลอดจนมีโอกาที่จะได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่การที่ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ที่จะเป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้จริง จำเป็นที่จะต้องอาศัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพราะปัญหาในท้องถิ่นต้องแก้ไขโดยคนในท้องถิ่นเอง²² โดยควรควบคู่ไปกับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐ

19 นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554, หน้า 29-33.

20 พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 มาตรา 4 วรรคสี่.

21 นโยบายการปฏิบัติงาน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ประจำปี พ.ศ.2554, หน้า 4.

22 นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1, รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. พ.ศ. 2552, หน้า 55.

ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐที่มีหน้าที่ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว ก็พบว่าภาครัฐมีหน้าที่สำคัญในการจัดทำและดำเนินการกิจการบริการสาธารณะของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าวของประชาชนโดยรวมไม่ว่าในด้านการสาธารณสุข การศึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. บริการที่รัฐจัดทำและดำเนินการต้องยึดถือหลักความเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน
2. บริการที่รัฐจัดทำหรือดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และ
3. บริการที่รัฐจัดทำและดำเนินการต้องสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เพื่อตอบสนองทันต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชน²³

แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเศรษฐกิจในภาครัฐวิสาหกิจและชุมชน ก็เป็นสิ่งที่จะละเลยเสียไม่ได้ เพราะการที่ประชาชนกินที่อยู่ดีตามควรแก่สภาพจะทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้นจากสถานะทางเศรษฐกิจที่เพิ่มพูนขึ้น อันจะเป็นหนทางที่จะทำให้ประชาชนมีเวลาและโอกาสที่จะคิดถึงปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานด้านอื่นๆ เพื่อนำมาตอบสนองความคาดหวังและความต้องการของตน²⁴

นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสน์ระดับชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า ควรจะได้มีการศึกษาในประเด็นเรื่องการตอบสนองความต้องการเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ ด้วยการเสนอให้หน่วยงานทางการเมืองการปกครองของรัฐจัดให้มีบริการของรัฐที่มีการบริหารจัดการและการให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นเน้นให้ความสำคัญแก่อารมณ์ความรู้สึก ความคาดหวัง และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อการที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้อย่างมีความสุขส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพในการดำเนินชีวิตของประชาชนตั้งแต่ครรภ์มารดาสู่เชิง

23 คลังปัญญาไทย. บทความเรื่องบริการสาธารณะ. [Online] 11 สิงหาคม 2554 available : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/>

24 คู่มือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 นโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 75(1) ถึง(5), ส่วนที่ 4 นโยบายด้านศาสนา สังคม สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 79, 80 (1) ถึง(4), ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมาย และการยุติธรรม มาตรา 81(1) และ(2), ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87.

ตะกอน²⁵ ทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการร่วมสร้างเครือข่ายสันติภาพ (Peace Net)²⁶ ขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการบริการของรัฐที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการนี้ หน่วยงานของรัฐจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างไร
2. เพื่อนำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการบริการของหน่วยงานของรัฐ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการบริการของหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อสร้างตัวแบบ (Model) การบริหารจัดการบริการของหน่วยงานของรัฐ ตัวแบบเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนและตัวแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความคาดหวังของการศึกษา

1. แนวทางหนึ่งที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยบริการของรัฐต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญแก่ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น”²⁷ ซึ่งอย่างน้อยบริการของรัฐที่สามารถนำเอาหลักการดังกล่าวไปปรับประยุกต์ ผสมผสานในการดำเนินชีวิตตามแบบแผนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งแต่กรรมมารดาสู่เชิงตะกอนได้ ก็คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ ส่วนบริการของรัฐประเภทอื่นๆ ก็อาจนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ได้ ไม่ว่าจะโดยราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือในอนาคต
2. ถ้าบริการของรัฐตามข้อ 1 มีกลไกหรือเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการประยุกต์ ผสมผสานบริการของรัฐดังกล่าวได้ด้วยตนเองด้วย ก็จะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ว่า รัฐมีความ “จริงใจ” ในการแก้ไขปัญหา และประชาชนในพื้นที่จะรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของ และ

25 คือคุณเตอร์ชัย อิงภากรณ์, บทความเรื่อง จากกรรมมารดาถึงเชิงตะกอน, [Online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554, ที่มา : [www.http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2](http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2).

26 นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 22, หน้า 7

27 ดู ความหมายของคำนี้ในหัวข้อ นิยามศัพท์.

ความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ความหวาดระแวงที่มีต่อรัฐค่อยๆ หดไปและความไวเนื้อเชื่อใจจะค่อยๆ กลับคืนมาในที่สุด

3. การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่กลุ่มวัย และเพศต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีและเยาวชนเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นช่องทางสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้าง รายได้แล้ว การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนยังจะเป็นช่องทาง ให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูล ความรู้ ตลอดจนความเข้าใจและ ความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มี ความแตกต่างหลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่จุดหมายของการมีชุมชน ที่มีความเข้มแข็งในที่สุด

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ กำหนดการลงพื้นที่ครั้งแรกเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่ม ประชากรตัวอย่างใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส เป็นประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ คือ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรทางสาธารณสุข สตรี และเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้คัดเลืออกจาก ผู้ที่ไม่เคยเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยหรือการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของ องค์กรหรือหน่วยงานใดมาก่อน เพื่อสนทนากับกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ในประเด็น เรื่องความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ต่อรูปแบบการบริหาร จัดการและการบริการของหน่วยงานของรัฐ ที่มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนการลงพื้นที่ในครั้งที่สอง เป็นการลงพื้นที่อำเภอต่างๆ ในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อศึกษาตัวแบบ ที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐที่ให้บริการแก่ประชาชน ได้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ และเพื่อศึกษาตัวแบบที่เป็นองค์กรในชุมชนที่มีการจัดทำ กิจกรรมในรูปแบบเศรษฐกิจในชุมชนที่มีระบบและรูปแบบการบริหารจัดการและ การให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระยะเวลาในการลงพื้นที่ทั้งสองครั้งอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนพฤษภาคม 2554

ขอบเขตการศึกษา

1. ใช้ฐานการวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา ผลกระทบ และทางออกจากรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(กอส.)
2. ศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่และพัฒนาตัวแบบ (Model) ของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นรูปธรรม

นิยามศัพท์

การนิยามศัพท์นี้จัดทำขึ้นเพื่อสร้างกรอบความเข้าใจและเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้โดยเฉพาะ

กลไกการมีส่วนร่วม หมายถึง เครื่องมือในการเพิ่มโอกาส และการส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในสังคม โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมติดตามประเมินผล

การเมืองการปกครอง²⁸ หมายถึง การใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรทางการบริหารที่อยู่ในการปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การพัฒนาท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐาน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

บริการของรัฐ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการดำเนินชีวิต

วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นหนึ่งที่สั่งสมและสืบทอดมาในสภาวะแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็นรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยมีที่มาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ซึ่งก่อเกิดสำนึกของการที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์อันร่วมกัน

เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและที่เป็นช่องทางสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เป็นช่อง

28 ความหมายของคำว่า การเมือง ตามแนวทฤษฎี ที่วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา <http://www.Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง>.

ทางให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึก
ที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชน

สันติชน หมายถึง ตัวแบบ (Model) ของพื้นที่ที่ยังมีสภาพความเป็นชนบท
แต่มีระบบการบริหารจัดการ การให้บริการของรัฐ เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน
และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น
เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างเท่า
เทียมกัน

ข้อจำกัดของการศึกษา

แม้การตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน
ในพื้นที่จะสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ โดยผ่านองค์กรบริการของรัฐหลาย
องค์กร แต่ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา ปริมาณและขอบเขตเนื้อหา
ในการศึกษา การศึกษาตามรายงานฉบับนี้ คณะนักศึกษาลักษณ์สูตรประกาศนียบัตร
ชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า บริการที่ดำเนินการโดย
รัฐด้านสาธารณสุข การศึกษา การยุติธรรม กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน
และเศรษฐกิจชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสามารถทำให้เกิดการตอบสนองความ
ต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลเป็นรูปธรรมที่สุด ดังนั้น ในรายงานฉบับนี้จึงศึกษาเฉพาะเรื่องบริการ
ของรัฐประเภท โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ เรื่องกลไกการมีส่วนร่วม และ
เรื่องเศรษฐกิจชุมชนเป็นสำคัญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความต้องการและความคาดหวังที่แท้จริงของประชาชน
ในพื้นที่ที่มีต่อระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของรัฐ
2. ได้รูปแบบของระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของรัฐ
ที่สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่
3. ได้รูปแบบที่เหมาะสมของกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
4. ได้รูปแบบที่เหมาะสมของเศรษฐกิจชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีความ
เข้มแข็งอย่างยั่งยืน
5. ช่วยป้องกันและลดเงื่อนไขความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ศาสนา พม ๒๕

วิชา คณิต ๒๕

บทที่ 2

ความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ต่อการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบ และข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา

ดังได้กล่าวแล้วในบทนำว่า ในการจัดทำรายงานฉบับนี้มีการลงพื้นที่ 2 ครั้ง ครั้งแรก เพื่อเก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น ในบทนี้ หัวข้อ 2.1 จึงจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ที่นำเสนอ พร้อมกับสอดคล้องหลักการของศาสนาอิสลามที่ตรงกับหรือเป็นที่มาของความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนหัวข้อ 2.2 เป็นการสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย

2.1 การศึกษาความคาดหวังและความต้องการของประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1.1 วัตถุประสงค์ของการรับฟังความเห็น

1. เพื่อรับฟังสภาพปัญหา ผลกระทบของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

2.1.2 ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

1. เป็นประชาชนระดับฐานรากจากจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ซึ่งไม่เคยให้ความคิดเห็นในงานศึกษาวิจัยใดมาก่อน จำนวน 45 คน
2. มีความหลากหลายทางสถานภาพทางสังคม ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล -อบต.) บุคลากรการศึกษา บุคลากรทางสาธารณสุข สตรี เยาวชน นักเรียน นักศึกษา
3. อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ
 - 1) จังหวัดปัตตานี 9 คน จาก 6 อำเภอ (อำเภอเมือง อำเภอ ยะหริ่ง อำเภอสายบุรี อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอบายอ และอำเภอโคกโพธิ์)
 - 2) จังหวัดยะลา 27 คน จาก 7 อำเภอ (อำเภอเมือง อำเภอ

รามัญ อำเภอยะหา อำเภอกรงปินัง อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง)
3) จังหวัดนราธิวาส 9 คน จาก 2 อำเภอ (อำเภอจะแนะ และอำเภอรีโอเสาะ)

4. นับถือศาสนาอิสลาม 38 คน ศาสนาพุทธ 7 คน
5. เพศชาย 38 คน เพศหญิง 7 คน

2.1.3 รูปแบบการรับฟัง

ใช้วิธีจัดการสนทนาแบบโต๊ะกลม โดยแบ่งเป็น 5 โต๊ะ

- โต๊ะที่ 1 - ผู้นำศาสนา
- โต๊ะที่ 2 - นักการเมืองท้องถิ่น (อปต.)
- โต๊ะที่ 3 - บุคลากรทางการศึกษา
- โต๊ะที่ 4 - บุคลากรทางสาธารณสุข
- โต๊ะที่ 5 - สตรี เยาวชน นักเรียน นักศึกษา

แต่ละโต๊ะประกอบด้วย

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (นักศึกษา)	1 คน	} รวม8-9คน/โต๊ะ
2. ผู้ช่วยและล่าม (นักศึกษา)	1 คน	
3. ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	4-5 คน	
4. ผู้บันทึก (นักศึกษาหรือผู้ช่วย)	1 คน	

2.1.4 ประเด็นการสนทนา มี 9 ประเด็น โดยทุกกลุ่มจะใช้การสนทนา
ใน 9 ประเด็นนี้เหมือนกัน²⁹

1. การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ในท้องถิ่น
2. กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ระบบกลั่นกรอง ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง
4. การใช้ภาษามลายู
5. อัตลักษณ์อิสลามมลายู
6. ระบบกฎหมายอิสลาม
7. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
8. ระบบการศึกษา
9. ระบบสาธารณสุข

29 ประเด็นที่ใช้ในการสนทนา นำมาจากข้อสรุปของการจัดเวทีสาธารณะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจัดโดย เครือข่ายประชาชนเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์ฟ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ คณะกรรมการภาคประชาสังคม สภาพัฒนาการเมือง และสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.

2.1.5 ผลการรับฟังความเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย³⁰

ประเด็นที่ 1 : การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ในท้องถิ่น

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบการปกครองที่ต้องการคือ พื้นที่เต็มไปด้วยความดี ผู้ปกครองทำงานอย่างมีคุณธรรม ยึดมั่นหลักการ ไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่พวกพ้อง³¹

2) สภาพปัญหา

ประชาชนไม่ยอมรับผู้ปกครองท้องถิ่นบางส่วน เพราะเห็นว่า เป็นผู้มีอิทธิพล ไม่มีการศึกษา เห็นแก่พวกพ้องได้รับการเลือกตั้งมาจากระบบเครือญาติ ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากไปเลือกตั้งเพราะคนที่มีความรู้ไม่มีโอกาสชนะ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาดานีเห็นว่า เป็นเพราะรูปแบบของการปกครองนี้ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธเห็นว่า เป็นเรื่องตัวบุคคลไม่ใช่เพราะระบบและทั้งสองกลุ่มเห็นร่วมกันว่า ต้องแก้ไข วิธีการได้มาซึ่งผู้นำท้องถิ่น

3) ข้อเสนอ

1. ให้คงโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไว้ แต่ต้องปรับเปลี่ยนที่มาหรือวิธีการได้มาซึ่ง อบต.

2. ให้มีการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบ อบต. ไม่ขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภออย่างปัจจุบัน ที่ชุมชนจะจัดทำโครงการอะไรยังต้องได้รับความเห็นชอบจากส่วนภูมิภาคทั้งลักษณะงานและงบประมาณ

3. จัดแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

3.1 อบต.ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในวาระละ 6 ปี

30 ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ใช้ในเมื่อกล่าวถึงผลการรับฟังความเห็นนี้ ได้พยายามรักษาให้ตรงและเป็นไปตามที่กลุ่มเป้าหมายใช้ในขณะนั้น

31 อัลกรรอนไดกล่าวไว้ว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย...จงเป็นพยานด้วยความยุติธรรม และจงอย่าให้การเกลียดชังผู้หนึ่งผู้ใดทำให้ผู้เจ้าไม่มีความยุติธรรม จงมีความยุติธรรม นั่นเป็นสิ่งที่ใกล้กับความยำเกรงมากกว่า จงเกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่สูงเจ้ากระทำ” (กุรอาน 5:8) อัลลอฮ์ ทรงคริสต์ไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงกำชับให้พวกเจ้าคงไว้ซึ่งความยุติธรรมและกาไรทำดี” (อันนะฮลุ: 90). ในอิสลาม มนุษย์มีฐานะเป็นตัวแทนของพระเจ้าเป็นเจ้าบนดินแผ่นดิน ตัวแทนในที่นี้หมายถึง ตัวแทนแห่งคุณธรรม, การเผยแพร่ศีลธรรม และจัดระบบการปกครองให้มนุษย์อยู่อย่างสันติ สร้างความยุติธรรมบนพื้นแผ่นดิน, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

3.2 กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำงานรักษาความสงบเรียบร้อยและประสานนโยบายจากส่วนกลาง อยู่ในวาระ 4 ปี

3.3 ผู้ว่าราชการจังหวัด ควรเป็นคนมุสลิมท้องถิ่น เพราะจะสามารถเข้าใจศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งทราบปัญหาในพื้นที่ได้ดี หรืออาจเป็นใครก็ได้ แต่ต้องเข้าใจปัญหาในพื้นที่ โดยอาจมีคณะที่ปรึกษาเป็นคนท้องถิ่น

4. การปกครองทุกระดับให้นำศาสนามาเป็นตัวตั้ง ทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องกับหลักศาสนาและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ไม่ให้มันโยบายให้กู้เงินโดยเก็บดอกเบี้ย การจัดเก็บรายได้ให้ใช้พัฒนาเฉพาะในพื้นที่

4) ข้อขัดแย้ง

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธมีทั้งไม่เห็นด้วยกับเขตปกครองพิเศษ และเห็นด้วยกับการปกครองตนเอง ประชาชนยังมีความสับสนกับคำเหล่านี้ คือไม่มีรูปแบบที่แน่ชัดทำให้ไม่สามารถสอบถามกันได้ว่าตรงกันหรือต่างกันอย่างไร กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธที่เห็นด้วยกับการปกครองตนเองนั้น ใช้วิธีเทียบเคียงกับรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานครว่าควรมีความแตกต่างจากกรุงเทพมหานคร เพราะสิ่งสำคัญคือ ต้องสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ (ทั้งในทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น) อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธเห็นว่าพื้นที่ซึ่งไม่มีความพร้อมเพียงพอควรจะเริ่มจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดไปก่อน

สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมหลายปาดานี ที่ต้องการให้จัดรูปแบบการปกครองใหม่ โดยเลือกตั้งผู้นำสูงสุดของพื้นที่แต่ไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันทันทีให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมี “Road Map” เพื่อพัฒนาไปสู่จุดหมายอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มเพิ่มบุคลากรมุสลิมในตำแหน่งรองเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) รองผู้ว่าราชการจังหวัด

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธที่ไม่เห็นด้วยมีความวิตกว่า “หากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนมุสลิม คนพุทธจะลำบาก อยากให้แยกศาสนาออกจากการเมือง ถ้าไม่แยกต่อไปคนไทยพุทธอาจไปเป็นโจรก่อการร้ายแทน” และยังเข้าใจว่าเขตปกครองพิเศษนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ 2 : กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนมีศักยภาพ (ความรู้ ความสามารถ ความตระหนักในอำนาจ

ของตน) และมีอำนาจในการกำหนด ตรวจสอบ ประเมินการทำงานของหน่วยงาน
รัฐและหน่วยงานท้องถิ่น³²

2) สภาพปัญหา

1. การตรวจสอบ ลงโทษผู้นำท้องถิ่นให้เข้าสู่กระบวนการสอบสวน
มีข้อจำกัด “ถ้าไปแจ้งความก็กลัวว่าอีกอาทิตย์หนึ่งอาจหายตัวไปจากโลกนี้”
“ทุกวันนี้ก็มีสิทธิที่จะขอเข้าฟังการประชุม อบต. แต่ถ้าขอก็กลัวจะถูกเพ่งเล็ง” หรือ
“ถ้าจะประท้วงก็กลัวว่าจะถูกหาว่าเป็นกบฏ” ประชาชนเองยังมีความกลัวที่จะใช้
สิทธิของตน ขณะเดียวกันก็แสดงว่ามีการใช้อำนาจทั้งในและนอกกฎหมายกับ
ประชาชนที่พยายามมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

2. ประชาชนไม่สามารถทำอะไรได้ “จริงๆแล้วคนในหมู่บ้านรู้ว่าใคร
ทุจริต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นดีกว่าสมัยก่อนที่ไม่รู้อะไรเลยแต่การรับรู้
ข้อมูลข่าวสารบางครั้งก็ทำให้เจ็บปวด เพราะรู้แล้วก็ทำอะไรไม่ได้”

3) ข้อเสนอ

1. จัดการศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองให้ประชาชนมีคุณภาพในการ
เลือกคนเข้าสู่อำนาจปกครอง และให้ประชาชนตระหนักในอำนาจของตน เมื่อพบ
ผู้กระทำผิด ทุจริต ต้องกล้าแจ้งความ กล้าที่จะจับผู้ผิดออกจากตำแหน่ง

2. มีระบบตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ

2.1 สร้างระบบตรวจสอบที่ปลอดภัยสำหรับประชาชนผู้ตรวจสอบ
โดยทำบัญชีรายชื่อประชาชนที่จะเข้านั่งฟังการประชุมของ อบต. เช่น คราวละ 5
คน (เข้าร่วมการประชุมตามบัญชีรายชื่อเพื่อจะได้ไม่ถูกเพ่งเล็ง)

2.2 ตรวจสอบว่าได้ทำตามวิสัยทัศน์ที่ได้แสดงไว้หรือไม่

(ก) ผู้บริหาร อบต. ต้องแสดงบัญชีการใช้จ่ายให้โปร่งใส
ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

(ข) มีเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของรัฐตามพระราช

32 อิสลามมุ่งส่งเสริม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดีงามและไม่ขัดศีลธรรม ซึ่งอัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า
“จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดีงาม และยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นบาปและศัตรูกัน”
(อัลมาอิดะห์ :2) อิสลามส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกัน ซึ่งอัลกุรอาน ได้กล่าวไว้ว่า “จงปรึกษาหารือกัน
และกันในทุกๆ สิ่ง” (อชชอโร: 38) “หากมีความขัดแย้งซึ่งกันและกันในบางอย่าง จงกลับไปสู่คัมภีร์และ
วจน. ศาสดา (อัลมิซาฮุ: 59) “พระองค์จะไม่เปลี่ยนแปลงประชาชาติใดจนกว่าเขาจะเปลี่ยนแปลงตนเอง”
(อัลรอฮุด: 11) การเมืองระบบประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบการปกครองในอิสลาม
โดยอิสลามไม่คัดค้านเสียงส่วนใหญ่เป็นที่ยัง แต่ทั้งนี้ ต้องยึดมั่นหลักการของคำว่า “ซอโร” ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

บัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

(ค) งบประมาณการพัฒนาทุกหน่วยงานควรให้ อบต. เป็นผู้บริหาร

(ง) ลดงบประมาณทางการทหารและเพิ่มงบประมาณให้กับประชาชน เพราะประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของทหาร

(จ) สนับสนุนสภาวัฒนธรรม ให้มีบทบาทมากขึ้นในการสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งพุทธและมุสลิมได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ประเด็นที่ 3 : ระบบกลั่นกรองผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

คนที่มีภูมิความรู้ ภูมิฐาน และภูมิธรรม³³

2) สภาพปัญหา

การเลือกตั้งทำให้ชุมชนแตกแยก ต้องการเอาชนะกัน ได้คนที่ไม่มีความรู้ บางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คนที่ชนะเป็นคนมีพวกมาก ญาติ วงศ์ตระกูลเป็นผู้มีอิทธิพล ตรวจสอบไม่ได้ เพราะกลัวพรรคพวกของเขา บางคนถูกรบง้างโดยปลัด อบต.

3) ข้อเสนอ

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น สมาชิก และนายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น

1.1 ต้องจบปริญญาตรี (อ่านภาษาไทยออกเขียนได้/ติดต่อกับส่วนกลางได้)

33 ท่านศาสตราจารย์ได้กล่าวไว้ความว่า “และผู้ใดที่เดินในเส้นทางเพื่อค้นหาวิชาความรู้ อัลลอฮ์ก็จะอำนวยความสะดวกเส้นทางสู่สวรรค์แก่เขาเองเพราะมัน” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699) การศึกษาในอิสลามจะให้ความสำคัญกับผู้เรียนให้มีความซาบซึ้งใน “วิถีชีวิต” (Way of life) ตามแบบอิสลาม มีวัตถุประสงค์สร้างบัณฑิตให้เป็นคนที่มีคุณธรรม, ก่อนที่จะเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญและเพิ่มขีดความสามารถในการสรรหาองค์ความรู้หรือศาสตร์ที่ัวด้วย “ทักษะชีวิต” (Skills of life) ที่สามารถใช้ชีวิตบนโลกนี้อย่างคุ้มค่า มีความสุขและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมโดยแท้จริง การศึกษาในอิสลามจึงมีลักษณะของความเป็นนานาชาติโดยปริยาย บนหลักการที่อิสลามกำชับให้มุสลิมทุกคนแสวงหาความรู้ และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่า ณ แห่งใดในโลก การศึกษาในอิสลามจึงมีปริมาณและอาณาเขตที่ครอบคลุม ต่อเนื่อง และบูรณาการ เช่นเดียวกัน อิสลามจึงเริ่มให้การศึกษาแก่นุชนตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วันที่แรกของการลืมตาของโลกของทารกน้อย จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือชีวิตหลังความตาย ส่วนแล้วต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

1.2 มุสลิมจบการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม ชั้น 7 หรือชั้น 10 (มีความรู้ว่าถ้าดูแลลูกบ้านไม่ได้ดี ลูกบ้านทำผิด ผู้นำต้องรับบาปนั้นด้วย)

1.3 มีคุณธรรม จริยธรรม

1.4 กล้าสาบานกับศาสนาที่ตัวเองนับถือว่าจะไม่โกง

2. วิธีการคัดเลือก

2.1 จัดสอบ เพื่อทดสอบความรู้ด้านต่างๆ

- ภารกิจ (หน้าที่) ของ อบต.

- การบริหารจัดการ

- จริยธรรม

2.2 เมื่อสอบผ่านให้แสดงวิสัยทัศน์ว่าจะพัฒนาชุมชนอย่างไร

2.3 คัดเลือกโดยให้สภาชุรอ (นักปราชญ์ชุมชน) เป็นผู้เลือก โดยเลือกเป็นทีม คนที่ได้มาด้วยวิธีนี้จะตรวจสอบได้ง่าย เพราะไม่มีพวกมาก ประชาชนเสนอชื่อให้สภาชุรอ³⁴ โดยมีผู้รับรอง 10 คน

ประเด็นที่ 4 : การใช้ภาษามลายู

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธต้องการเข้าใจภาษามลายู

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาตานี ต้องการเรียนภาษามลายู กลางเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต เพราะจะสามารถติดต่อกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้ดี³⁵

2) สภาพปัญหา

คนรุ่นใหม่ไม่มีปัญหาในการสื่อสาร 2 ภาษา ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย แต่นำเห็นใจผู้สูงอายุที่สื่อสารภาษาไทยไม่ได้ จะมีปัญหาเมื่อต้องติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น เวลาติดต่อบรรดาการ เจ้าหน้าที่มุสลิมส่วนหนึ่งไม่ยอมพูดภาษามลายู

34 สภาชุรอ คือ คณะบุคคลที่แต่งตั้งโดยผู้นำเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจต่อกรณีต่างๆ ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ก หน้า 124, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

35 อัลกรออันยังได้เชิญชวนมวลมนุษยชาติให้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของบรรพชนในยุคก่อน รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้มนุษย์นำผลการศึกษาดังกล่าว เป็นบทเรียนและอุทาหรณ์สำหรับการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าและบังเกิดผลประโยชน์สูงสุด อัลลอฮฺทรงตรัสไว้ความว่า “แน่นอนได้ ผ่านพ้นมาแล้วก่อนพวกเจ้าซึ่งแนวทางต่างๆ ที่อัลลอฮฺทรงปฏิบัติแก่ประชาชาติในอดีต ดังนั้น พวกเจ้าจงท่องเที่ยวไปในแผ่นดินและจงพินิจใคร่ครองว่า บันปลายของบรรดาผู้ปฏิเสธเป็นเช่นไร” (อาละอิมรอน : 136) ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

เจ้าหน้าที่พุทธที่พูดภาษามลายูไม่ได้ ไม่มีใครคอยตอบคำถามและช่วยสื่อสารให้กับคนที่ไม่เข้าใจภาษาไทย

3) ข้อเสนอ

1. ผู้นำท้องถิ่น ควรสื่อสารภาษาได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ถ้าทำไม่ได้ ควรให้มีล่ามเป็นตำแหน่งงานประจำ
2. หน่วยงานราชการ ควรมีบุคลากรที่พูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู เป็นตำแหน่งประจำ 2 คน เอกสารทางราชการให้มี 2 ภาษา เป็นอักษรไทยและอักษรยาวี³⁶
3. ป้ายบอกทางให้มี 3 ภาษา (ไทย มลายู (อักษรยาวี) และอังกฤษ)
4. รัฐควรสนับสนุนให้ใช้ภาษามลายูในกิจการสื่อสารมวลชน (โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์) คอยบอกเตือนให้ละหมาดตามเวลา 5 เวลาและให้ความรู้ทางศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม
5. โรงเรียนสอนวิชาภาษาไทย มลายู และอังกฤษเป็นวิชาบังคับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
6. ให้ประชาชนทั้งพุทธและมุสลิมสามารถอ่านออกเขียนได้ และพูดสื่อสารได้ ทั้งนี้ อนาคตกลุ่มอาเซียนกำลังจะรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน และมี 11 ประเทศในอาเซียนพูดภาษามลายูซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกันได้ ทั้งยังเปิดกว้างสำหรับตลาดแรงงานด้วย
7. ใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทยในการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การศึกษาแบบ “ทวิภาษา”

ประเด็นที่ 5 : อัตลักษณ์อิสลามมลายู

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ให้ทางราชการเข้าใจถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะความเป็นมุสลิมซึ่งต้องปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของศาสนาอิสลามจะปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้างโดยอนุโลมไม่ได้เพราะจะทำให้บุคคลที่ไม่สามารถปฏิบัติตาม เพราะ

36 อักษรยาวีเป็นตัวเขียนเดียวกับอักษรอาหรับและอัลกรุอ่าน เพียงแต่อักษรยาวีจะเพิ่มเติมอักษรอีก 5 ตัวจากอาหรับ ทำให้มุสลิมในภาคใต้มีความรู้สึกผูกพันเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของภาษาทางศาสนา การเป็นมุสลิมเชื้อสายมลายูแต่อ่าน เขียน พุคมลายูไม่ได้เป็นความน่าละอายในความคิดของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะยังอ่านยาวีได้ยังทำให้การอ่านอัลกรุอ่านได้เร็วขึ้น, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

ดีระเบียบของทางราชการต้องกลายเป็นผู้ปฏิบัติผิดหลักการทางศาสนา³⁷

2) สภาพปัญหา

1. การที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามนั้น จะทำให้ชีวิตทางศาสนาของบุคคลนั้นไม่สมบูรณ์ ซึ่งคนมุสลิมเชื่อว่าจะส่งผลต่อชีวิตในโลกหน้าของตนเกิดความวิตกกังวลในการดำเนินชีวิต

2. การสั่งห้ามหรือมีระเบียบ หรือมีข้อกำหนดใดที่ห้ามไม่ให้คนมุสลิมปฏิบัติตามหลักการทางศาสนานั้น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลาอูปาตานีเห็นว่าเป็นการเหยียดหยามศาสนาหรือวัฒนธรรมของตนด้วย ดังที่คนมุสลิมมลาอูปาตานีที่ร่วมสนทนาด้วยคนหนึ่งกล่าวว่า “การห้ามแต่งกายตามหลักศาสนา นอกจากผิดหลักศาสนาแล้วยังถือว่าเป็นการเหยียดหยามกันอยู่อีกนอูโลมได้ แต่เรื่องศาสนาอูโลมไม่ได้ หลักศาสนามีมาเป็นพันปี ไม่เคยเปลี่ยนแปลงแต่รัฐธรรมนูญเดี๋ยวเปลี่ยนเดี๋ยวแก่ การจะอยู่ร่วมกันได้มีเคล็ดลับสำคัญคือ ต้องเข้าใจระบบอิสลาม และรู้ให้ถึงแก่นไม่ใช่รู้เพียงผิวเผิน”

3) ข้อเสนอ

1. ประชาชนและข้าราชการสามารถแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม คือ ผู้หญิงให้สวมฮิญาบและผู้ชายให้สวมหมวกกาปิเยาะ รวมทั้งแต่งกายมิดชิด ขณะนี้ ตำรวจและทหารยังไม่สามารถแต่งกายตามหลักการทางศาสนาได้ เพราะดีระเบียบของหน่วยงานราชการ

2. ให้เวลาละหมาดวันละ 5 เวลาแก่ข้าราชการ แต่ละช่วงเวลาให้มีเวลาเพียงพอแก่การปฏิบัติได้จริง เช่น เวลาละ 10 นาที รวมเวลาอบน้ำละหมาดด้วย

3. มีวันหยุดราชการสอดคล้องกับวันละหมาดใหญ่ประจำสัปดาห์ในวันศุกร์ คือให้หยุดราชการในวันศุกร์และวันเสาร์แทนวันเสาร์และวันอาทิตย์

4. ในหน่วยงานราชการให้มี 1 วัน ที่สามารถแต่งกายตามวัฒนธรรมของตน

5. สถาปัตยกรรมของทางราชการให้ออกแบบสะท้อนอัตลักษณ์ของมุสลิมมลาอู

37 สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกเขาท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน (อัลกาฟิร: 6) หมายถึงต่างฝ่ายต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อของตนโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน. ท่านศาสดา (ซ.ล.) กล่าวว่า “แท้จริงแล้วเลือดเนื้อของพวกเขาเจ้าทรัพย์สินของพวกเขาเจ้าและเกียรติยศของพวกเขาเจ้าจะล่วงละเมิดมิได้”
ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

ประเด็นที่ 6 : ระบบกฎหมายอิสลาม

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ให้มีการใช้กฎหมายอิสลามกับประชาชนมุสลิม³⁸

2) สภาพปัญหา

1. มีการกระทำที่ผิดกฎหมายอิสลามแต่ไม่ผิดกฎหมายปัจจุบัน (กฎหมายที่ออกโดยรัฐ) เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว การกินเหล้า การร่วมประเวณีกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสทำให้ไม่มีกฎหมายควบคุมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมอันดีของศาสนา

2. กฎหมายปัจจุบันไม่มีระบบการจับกุมชะกาศ³⁹ และไม่เห็นว่าชะกาศเป็นภัย ประชาชนมุสลิมจึงต้องจ่ายทั้งภาษีและชะกาศ

3) ข้อเสนอ

1. ให้ใช้กฎหมายอิสลามกับคนมุสลิม ในข้อเสนอนี้มีความเห็นแยกเป็น 2 ความเห็น

1.1 ให้ใช้เต็มรูปแบบ

1.2 ให้ใช้กฎหมายอิสลามเฉพาะบทที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เช่น บทที่ไม่ใช่ลงโทษหนักด้วยการตัดมือ ป่าด้วยหินจนตาย การเขียน 100 ที

2. ตั้งศาลชาร์อะฮ์⁴⁰ เพื่อรองรับการใช้กฎหมายอิสลามได้อย่างเต็มรูปแบบ โดยไม่จำกัดเฉพาะกฎหมายครอบครัว มรดก

3. มีดาโต๊ะยุติธรรม (ผู้พิพากษา) เป็นคนมุสลิมจบการศึกษาวิชากฎหมายอิสลาม และให้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินคดีความ (ไม่ใช่เป็นเพียงคนให้คำปรึกษาอย่างปัจจุบัน) อีกทั้งพนักงานอัยการควรจบกฎหมายอิสลามด้วย

4. เฉพาะคนมุสลิมเท่านั้นที่ขึ้นศาลชาร์อะฮ์ ในกรณีกระทำผิดร่วมกัน

38 อัลกรุอัน สำหรับมุสลิมแล้ว คือ ธรรมนูญการดำเนินชีวิตที่มีทั้งหลักคำสอนและกฎหมาย ตลอดจนการใช้ชีวิตตั้งก่อกองค้าย เช่น กฎหมายว่าด้วยสิทธิในมรดก การแต่งงาน การทำธุรกิจ การปฏิบัติศาสนกิจ ฯลฯ ซึ่งมุสลิมต้องยึดถือและปฏิบัติ หากละทิ้งถือว่าเป็นบาปที่คิดตัวเขา, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

39 ชะกาศ หมายถึง เงินบริจาคตามหลักการศาสนาอิสลาม ร้อยละ 2.5 ของรายได้ประจำปีของบุคคล คู่วิถีชีวิตมุสลิม, สุฟพล (ซารีรีน) หน้า 431 ถึงหน้า 468. บุญมาเลิศ พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์ประสานมิตร กรุงเทพฯ. ชะกาศ เป็นหลักปฏิบัติ 1 ใน 5 ประการที่บังคับมุสลิมที่ถือครองทรัพย์สินถึงที่กตที่ศาสนากำหนดไว้เมื่อครบรอบ 1 ปี ต้องบริจาคทรัพย์สินตามอัตราที่กำหนดให้แก่บุคคล 8 ประเภท ศาสนิกชนขึ้นเป็นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและขยายแก่ผู้เดือดร้อน. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 121, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

40 ชาร์อะฮ์ หมายถึง กฎหมายอิสลามซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัลกรุอัน และจากวจนะและแบบฉบับของ นบีมุฮัมมัด (ซ.ล.). ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 121, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

กับคนต่างศาสนา

5. ให้มีระบบไกล่เกลี่ยในชุมชนที่มีอิหม่ามเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยรัฐสนับสนุนค่าตอบแทน

6. ตั้งองค์กรจัดเก็บชะกาดให้เป็นระบบ ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม และให้การจ่ายชะกาดสามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้ตามกฎหมาย

ประเด็นที่ 7 : การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการยุติธรรมมีความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ⁴¹

2) สภาพปัญหา

ในความรู้สึกของประชาชนเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ไม่เป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติ จากเหตุการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้จับประชาชนจำนวนมากเป็นคดีความมั่นคง ซึ่งมักจะไม่ได้มีการประกันตัว ผู้ต้องหาต้องถูกควบคุมตัวระหว่างดำเนินคดี 2-3 ปี คดีส่วนใหญ่ศาลพิพากษายกฟ้อง คดีเหล่านี้ล้วนมีผู้ต้องหาเป็นคนมุสลิมมาลายูปาตานี ในขณะที่เมื่อฝ่ายประชาชนถูกเจ้าหน้าที่ใช้กำลังทำร้าย กลับไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กรณีตากใบ ผลการไต่สวนการตายบอกเพียงว่า ประชาชนที่ถูกจับขาดอากาศหายใจ ไม่มีผู้กระทำความผิด คดีอิหม่ามยะฟา กาเซ็ง (อิหม่ามประจำมัสยิดบ้านกอตอ ตำบลเรือเสาะ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เสียชีวิตเพราะถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายร่างกายภายในค่ายทหารเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2551) ในกรณีนี้ ผลการไต่สวนการตายระบุว่า เจ้าหน้าที่ทหารเป็นผู้ทำร้ายร่างกายอิหม่าม

41 อัลลอฮ์ ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงกำชับให้พวกเจ้าคงไว้ซึ่ง ความยุติธรรม และกระทำดี” (อันนะฮลุ : 90) ท่านศาสดา (ซ.ล.) กล่าวว่าไว้ความว่า “การให้ความยุติธรรมระหว่างสองสิ่งนั้นถือเป็นทานอย่างหนึ่ง” และ “เท่าที่จริงแล้วเลือดเนื้อของพวกเจ้า ทรัพย์สินของพวกเจ้าและเกียรติยศของพวกเจ้าจะล่วงละเมิดมิได้” อัล กรอาน ได้กล่าวว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย...จงเป็นพยานด้วยความยุติธรรม และจงอย่าให้การเกลียดชังผู้หนึ่งผู้ใดทำให้เจ้าไม่มีความยุติธรรม จงมีความยุติธรรม นั่นเป็นสิ่งที่ใกล้กับความยำเกรงมากกว่า จงเกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่สุดเจ้ากระทำ” (กุรอาน 5:8). อิสลาม ได้ยอมรับสิทธิสัญญาที่มีนัยยะส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในสิ่งที่ดี ประสานความเข้าใจ มีความจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกัน อิสลามยังได้กำชับให้มุสลิมยึดมั่นในความยุติธรรมและความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี แม้แต่ต่อบรรดาชนต่างศาสนา อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า “อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าให้พวกเจ้ากระทำความดีและให้ความยุติธรรมแก่บรรดาผู้ที่มีได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และมีได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม” (อัลนุมาหะหะฮุ : 8) ความยุติธรรมในอิสลาม หมายถึง การให้สิทธิอันสมบูรณ์ต่อผู้ที่มีสิทธิในสิ่งนั้น, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

ครอบครัวของอิหม่ามจึงฟ้องเจ้าหน้าที่เป็นคดีอาญา แต่ศาลไม่รับฟ้องเพราะในการกระทำผิดครั้งนี้ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่น (ตำรวจ หรือฝ่ายปกครอง) เกี่ยวข้องด้วย ศาลยุติธรรมจึงไม่มีอำนาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาพิพากษา ผู้กระทำผิดมีเพียงทหารเท่านั้น จึงต้องขึ้นศาลทหาร ประชาชนรับรู้แต่เพียงว่า ศาลไม่รับฟ้อง จึงเห็นว่าไม่เป็นธรรม และถึงแม้จะรู้ว่าสามารถฟ้องในศาลทหารได้ ก็อาจจะยังเห็นว่าไม่เป็นธรรม เนื่องจากจำเลยเป็นทหาร ศาลก็เป็นทหาร อาจเข้าข้างกัน

3) ข้อเสนอ

1. ยกเลิกกฎหมายพิเศษ กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ควรใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามปกติ
2. การจับประชาชนในคดีความมั่นคงที่ไม่ต้องมีหมายจับ ก่อนการจับต้องได้รับความเห็นชอบจาก 3 ฝ่าย (คือ ทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง) ก่อน โดยได้หารือกับผู้นำชุมชนแล้วและก่อนการจับต้องแจ้งผู้นำชุมชนก่อน
3. มีบัณฑิตอาสาสมัครเรียนของประชาชน
4. มีทนายหมู่บ้าน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน และเป็นทนายให้แก่ประชาชนเวลามีปัญหาเกี่ยวกับรัฐและทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชนโดยรับเงินเดือนจาก อบต.
5. จัดตั้งกองทุนสำหรับยื่นประกันตัว เพราะคดีความมั่นคงใช้หลักทรัพย์จำนวนมากในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว ชาวบ้านไม่มีเงิน (กลุ่มเป้าหมายจากอำเภอตากใบแจ้งว่า ใช้ที่ดินแทนเงินประกันจนที่ดินจะหมดทั้งอำเภอแล้ว)
6. มีศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีกรรมการจากทุกภาคส่วนทั้งฝ่ายรัฐและประชาชน ให้ศูนย์เป็นพื้นที่สันติภาพ เมื่อประชาชนในท้องที่ถูกล่าหวนในคดีความมั่นคงควรเข้ามาหารือกันที่ศูนย์ก่อนการจับ
7. ตำรวจควรเป็นคนนอกพื้นที่ เพราะถ้าเป็นคนในพื้นที่จะเห็นแก่พวกพ้อง แต่กลุ่มเป้าหมายบางคนก็อยากให้เป็นคนท้องถิ่นจะได้เข้าใจพื้นที่
8. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เลือกตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา
9. ให้ทหารออกจากพื้นที่ (กลับเข้าที่ตั้ง) เพื่อลดความขัดแย้งและความหวาดระแวง แต่ถ้าจำเป็นต้องอยู่ (ออกนอกที่ตั้ง) ควรทำงานด้านการพัฒนา

ประเด็นที่ 8 : ระบบการศึกษา

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1. รัฐควรรีความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชากรมากกว่าการพัฒนาวัตถุให้ติดงบประมาณพัฒนาวัตถุมาให้กับการพัฒนาการศึกษา
2. ต้องการให้เด็กและเยาวชนลูกหลานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถมีความก้าวหน้าในการทำงานเลี้ยงชีพ
3. การศึกษาต้องให้ความรู้ทางด้านศาสนาควบคู่กันกับความรู้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้ความรู้ในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อชีวิตในโลกหน้าหลังความตาย
4. โรงเรียนควรนำคุณ น่าน้อย น่านเรียน ครูและผู้ปกครองมีความสมานฉันท์
5. ผู้ที่จะมารับผิดชอบด้านการศึกษาต้องมีใจรักที่จะถ่ายทอดความรู้ทำให้เด็กเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งวิชาชีพและวิชาชีวิต⁴²

2) สภาพปัญหา

1. คุณภาพการศึกษาวิชาสามัญในพื้นที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ร้อยละ 30.82 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญต่ำกว่าร้อยละ 50⁴³
2. ระบบการเรียนการสอนไม่มีครูเชี่ยวชาญเฉพาะวิชา บางโรงเรียนต้องให้ครูสอนพละมาสอนวิชาคณิตศาสตร์หรือภาษาอังกฤษ
3. จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสายสามัญลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กที่เรียนจบชั้นประถมศึกษา ผู้ปกครองที่เป็นคนมุสลิมมาอุปถัมภ์กันว่า “อยากจะส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนรัฐบาลมากกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แต่โรงเรียนรัฐบาลต้องตอบโจทย์ทั้งวิชาชีพและศาสนาได้ทั้งสองอย่างก่อน”

42 ท่านศาสดาได้กล่าวไว้ความว่า “และผู้ที่เดินในเส้นทางเพื่อค้นหาวิชาความรู้ อัลลอฮ์ก็จะอำนวยความสะดวกเส้นทางสู่สวรรค์แก่เขาเนื่องเพราะมัน” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699) . นบีมุหัมมัด (ซ.ล.) กล่าวว่า “ผู้ใดปรารถนาความสูงในโลกลองศึกษา ผู้ใดปรารถนาในโลกหน้าก็จงศึกษา ผู้ใดปรารถนาความสูงทั้งโลกนี้และโลกหน้าก็จงศึกษาทั้งสองทาง” และ “ผู้แจ้งใจไปหาความรู้แม้แห่งความรู้มันจะอยู่ในแดนไกล” การศึกษาในอิสลามจึงมีปรัชญาและอาณาเขตที่ครอบคลุม ต่อเนื่อง และบูรณาการ เช่นเคียวกัน อิสลามจึงเริ่มให้การศึกษาแก่นมนุษย์ตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วันที่แรกของการลืมตาของโลกของการกบฏ จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือชีวิตหลังความตาย ส่วนแล้วต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

43 ข้อมูลพื้นฐานการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มา: ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

4. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนพุทธไม่เห็นด้วยกับการที่โรงเรียนรัฐบาลจะเพิ่มวิชาศาสนาอย่างเข้มข้น เพื่อแข่งขันกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพราะจะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน

3) ข้อเสนอ

1. สนับสนุนให้เปิดการสอนวิชาศาสนาในชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา โดยเริ่มจากเด็กตั้งแต่สามขวบขึ้นไป

2. โรงเรียนสายสามัญของรัฐในระดับมัธยมศึกษา ให้สอนศาสนาควบคู่กับสายสามัญ ให้มีความเข้มข้นทั้งสองสาย โดยแบ่งเวลาเรียนเป็น 50:50 คือ ภาคเช้าเรียนวิชาสามัญ ภาคบ่าย เรียนวิชาศาสนาของตนหรือวิชาเฉพาะที่ตนเองเลือกไว้

3. หลักสูตรที่เรียนศาสนาให้มีระยะเวลาสอดคล้องกับวิชาสามัญเพื่อให้ผู้เรียนจบทั้งสายศาสนาและสายสามัญพร้อมกันสามารถเรียนสายศาสนาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้

4. มีหลักสูตรภาษาต่างๆ ที่สามารถสื่อสารกับต่างชาติได้ ให้สอนวิชาภาษามลายู ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ

5. เปิดโอกาสให้เด็กกำพร้าเลือกโรงเรียนได้ตามความต้องการโดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนทุนการศึกษา

6. เพิ่มคุณภาพการศึกษา โดยครูควรจบการศึกษาระดับปริญญาตรีตรงตามสาขาวิชาที่สอน และให้มีการตรวจสอบวุฒิการศึกษาในวิชาที่สอน

7. เพิ่มเงินเดือนครูให้เทียบเท่ากับแพทย์เพื่อคนเรียนดีจะได้เลือกมาเป็นครูมากขึ้น

8. ผู้บริหารควรเป็นคนท้องถิ่น จะเป็นคนมุสลิมหรือไม่ก็ได้ แต่ควรมีรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาอิสลามศึกษาดูแลหลักสูตรทางศาสนาในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ

9. ให้เลือกตั้งกรรมการสถานศึกษาแทนการแต่งตั้งตัวแทนตามตำแหน่งอย่างเดิม

10. งบประมาณของโรงเรียนให้อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะองค์กรท้องถิ่นจะรู้ความต้องการของประชาชน

11. รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเต็มระบบครบทุกด้าน ให้โรงเรียนมีปัจจัยพื้นฐานครบทั้งอาคารเรียนและอุปกรณ์ทางการเรียนรวมทั้งเงินรายหัว ร้อยละ100

3) ข้อเสนอ

1. โรงพยาบาลต้องมีบรรยากาศและการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม บุคลากรแพทย์ พยาบาลต้องถือปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม
2. ก่อนการเกิดและตาย ควรอนุญาตให้ญาติของผู้ป่วยเข้าไปเยี่ยมาม พระเจ้าเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของชีวิตในโรงพยาบาล
3. มีพระพุทธรูปในห้องพักรักษา สำหรับคนพุทธ แต่ไม่ควรมีในห้องพักรักษาของคนมุสลิมหลายปูตานี
4. มีสูติแพทย์เป็นหญิงในการทำคลอด
5. มีแพทย์รวมทั้งแพทย์เฉพาะทาง และพยาบาลที่เป็นคนมุสลิม
6. มีบุคลากรของโรงพยาบาลที่อยู่เวรรู้ภาษาท้องถิ่น (มลายู) เป็นล่ามให้กับแพทย์ผู้รักษา
7. มีอาหารและยาที่ฮาลาล
8. มีห้องละหมาดที่สะอาด

2.2 สรุปผลการรับฟังความเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

จากประเด็นสนทนาทั้ง 9 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น สามารถจัดจำแนกประเภทของสภาพปัญหาได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเด็นที่ 1, 2, 3 เป็นประเด็นเรื่องโครงสร้างของรัฐด้านการเมือง การปกครองระดับชาติและท้องถิ่น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย สภาพปัญหาที่สำคัญในประเด็นทั้งสามนี้อยู่ที่เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ประเด็นที่ 4, 5, 6 เป็นประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์และศาสนาอิสลาม ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายแสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาที่สำคัญในประเด็นทั้งสองนี้อยู่ที่เรื่อง ความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ และศาสนา
3. ประเด็นที่ 6, 7, 8, 9 เป็นประเด็นเรื่อง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะเป็นบริการที่รัฐเป็นผู้มีหน้าที่ต้องจัดทำให้และดำเนินการเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานแก่ประชาชน ดังนั้น สภาพปัญหาในประเด็นที่ 3 นี้ จึงจำแนกได้เป็น บริการของรัฐ 3 ชนิด คือ สถานีตำรวจ⁴⁵ โรงเรียน และโรงพยาบาล

45 แม้ในกระบวนการยุติธรรมมีหลายองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่สถานีตำรวจหรือโรงพัก คือ ต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เหตุนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในท้องที่กับประชาชนผู้มาติดต่อ ใช้บริการ หรือต้องปฏิบัติตามพันธะจรรยาบรรณหรือข้อปฏิบัติของผู้ต้องหาคดีของผู้นั้นหรือจึงแลเห็นนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกัน การปรับทัศนคติเรื่องระบบอำนาจนิยม และการยึดหลักนิติธรรมโดยให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ เพราะฉะนั้น นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า ควรให้ความสำคัญและเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีตำรวจก่อน.

อย่างไรก็ตาม นอกจากสภาพปัญหาที่ได้จัดจำแนกไว้ทั้งสามประเภทดังกล่าวแล้ว ผลทางอ้อมจากการที่นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นต่อไปว่า การดำรงชีวิตของประชาชน นอกจากการได้รับปัจจัยการบริการตามความจำเป็นพื้นฐานจากรัฐแล้ว ประชาชนยังมีความจำเป็นต้องมีความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบคลุมตลอดถึงชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงต้องมีการส่งเสริมอาชีพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพ การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้และอาชีพที่มั่นคง อันจะทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีและยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน จะเป็นช่องทางให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูลความรู้ตลอดจนความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วย⁴⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่จุดหมายของการมีชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสันติสุขได้ในที่สุด ในรายงานฉบับนี้ นักศึกษาฯ จึงจะได้นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน⁴⁷ เป็นข้อเสนอในการศึกษาควบคู่ไปด้วย

จากผลการรับฟังความเห็นและข้อเสนอของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น คณะนักศึกษาฯ ได้นำมาศึกษาและสังเคราะห์ผลการรับฟังแล้ว เห็นว่า**อัตลักษณ์มุสลิมมลายูและหลักการของศาสนาอิสลาม** จำเป็นที่จะต้องได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุก็เพราะประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเป็นชนมุสลิมถึงร้อยละ 79.3 หรือ 1.4 ล้านคน⁴⁸ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 1.83 ล้านคน ซึ่งการเรียกร้องและแสดงออกซึ่งความต้องการนี้มุ่งไปที่ความต้องการการปรับเปลี่ยนทัศนคติและบทบาทการใช้อำนาจหน้าที่ของ

46 อิสลามมุ่งส่งเสริม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดีงามและไม่ขัดศีลธรรม ซึ่งอัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดีงามและยำเกรงและจงอย่าช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นบาปและศัตรูกัน” (อัลมาอิดะห์ :2) อิสลาม ยอมรับการยื่นมือให้ความช่วยเหลือในทุกกิจการอันนำไปสู่การดำรงคงไว้ซึ่งคุณประโยชน์และจริยคุณค่าของความเป็นมนุษย์ท่ามกลางบรรยากาศที่สงบร่มเย็นเป็นสุขและมีวัฒนธรรมทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับอิสลามไม่ว่าหลักการ หลักปฏิบัติหรือคำสอน ล้วนยึดหลักสายกลางและความพอดีเป็นแนวทางอันเที่ยงตรง ไม่ใช่เป็นแนวทางที่สุดโต่งหรือหย่อนยานหะหลวมแต่อย่างใด อัลลอฮฺทรงตรัสไว้ความว่า “และในทำนองเดียวกัน เราได้ให้พวกเจ้าเป็นประชาชาติที่เป็นกลาง” (อัลบะเกาะเราะฮฺ:143), ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

47 อัลลอฮ (ซ.บ.) กล่าวว่า “และแท้จริงส่วนมากของผู้มีนุ้่นส่วนร่วมกัน บางคนในพวกเขาจะเมิดสิทธิของอีกคนหนึ่ง เว้นแต่บรรดาผู้ศรัทธาและประกอบความดีทั้งหลาย และพวกเขาเหล่านั้นมีนุ้่น” (ศอด 24), ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

48 รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอจ.), อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 11 , หน้า 26

ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น เช่น ให้มีอักษรยวีกำกับ อยู่ในป้ายต่างๆ โดยเฉพาะของทางราชการ รวมทั้งการให้การยอมรับต่อหลักการของศาสนาอิสลาม เช่น ให้โรงพยาบาลอนุญาตให้ผู้มารับบริการสามารถปฏิบัติกิจทางศาสนาตั้งแต่ขั้นตอนการเกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

เมื่อมีการแสดงออกซึ่ง “ความต้องการ” ย่อมแสดงถึง “ความไม่มี” การตอบสนองต่อความต้องการ และผลของการรับฟังความเห็นในครั้งนี้อย่างสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของคณะนักศึกษาลัทธิสุตฺรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 เกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อ 4 ที่ว่า “โครงสร้างการจัดการบริหารปกครองทั้งในด้านกฎหมายและนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมที่ยังมีบางส่วนไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีของคนในพื้นที่ ตลอดจนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในระดับที่สามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของได้อย่างแท้จริงและเท่าเทียม⁴⁹

อย่างไรก็ดี การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนี้ ต้องคำนึงถึงประชาชนทุกฝ่าย ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกศาสนาโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพราะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีประชากรที่เป็นคนพุทธประมาณ 4 แสนคน คิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรในพื้นที่ ซึ่งต้องได้รับการให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน ไม่เช่นนั้นการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มหนึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อชนอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีทุกฝ่าย ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกศาสนาได้มาเรียนรู้คุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของแต่ละฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจกันและแสวงหาข้อตกลงร่วมในการใช้ชีวิตในสังคมเดียวกันอย่างสันติสุข โดยต้องริเริ่มจากประชาชนในพื้นที่ มีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตรงกับความต้องการของประชาชนและสามารถดำเนินการได้ การตอบสนองความต้องการดำรงอัตลักษณ์และศาสนาของคนในท้องถิ่นนั้นจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นระลึกถึงความมีตัวตนและมีที่ยืนในสังคมไทย อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของรัฐไทย เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย สามารถลดเงื่อนไขความขัดแย้งที่ถ่วงงัดปะทุเป็นความรุนแรงอยู่ในเวลานี้ได้ในที่สุด

ซึ่งแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้นหาใช่เรื่องใหม่ไม่ เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานหลักรัฐประศาสน์ 6 ประการไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2466 แล้ว มีความว่า “ข้อ 1 ระเบียบการหรือวิธีปฏิบัติอย่างใด

49 รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืน ด้วยสันติวิธี, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 2.

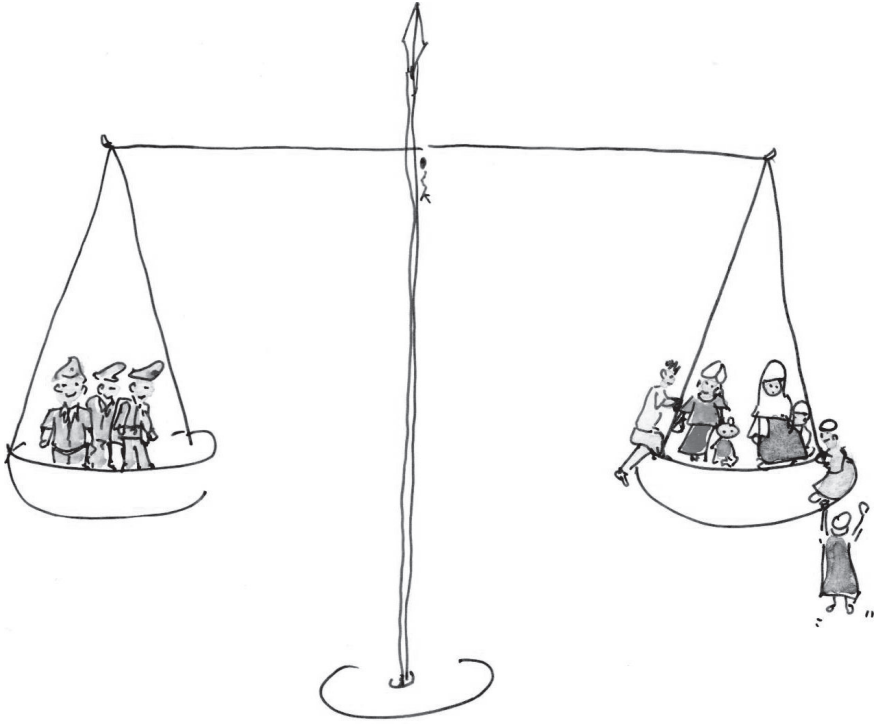
เป็นทางให้พลเมืองรู้สึกหรือเห็นไปว่าเป็นการเบียดเบียน กดขี่ศาสนาอิสลามต้องยกเลิกแก้ไขเสียทันที... การใดจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับลัทธินิยมของอิสลาม หรือยิ่งทำให้เห็นเป็นการอุดหนุนศาสนาหมัดได้ดียิ่ง”⁵⁰

จะเห็นได้ว่า หากเพียงแต่รัฐนำหลักรัฐประศาสนโยบายข้อนี้มาปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง ก็จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

อนึ่ง สำหรับประเด็นความต้องการของประชาชน ในเรื่องโครงสร้างของรัฐด้านการเมืองการปกครองระดับชาติและท้องถิ่น นั้น ขณะนี้สภาพพัฒนาการเมืองสาขาภาคใต้ ได้ขับเคลื่อนประเด็นนี้อยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องการกระจายอำนาจ และการปรับโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยที่กำลังดำเนินการในเรื่องการปรับโครงสร้างทางสังคมและการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น รายงานฉบับนี้จึงจะไม่ศึกษาในประเด็นเรื่องนี้อีก

ดังนั้น นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงนำความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่มาศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหา เพื่อสังเคราะห์ให้ได้กรอบแนวทางการคิด เพื่อลดเงื่อนไขการใช้ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อไป

50 ครอบชัย หัตถา, อาณาจักรลังกาสุกะ, 2552 : หน้า 88 (อ้างอิงตามอักขระเดิมจากเอกสารวินิจฉัย กจช., ร.6 ม.22/13 เจ้าพระยาอภัยราชากรมบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 21 มีนาคม 2465).

บทที่ 3

การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่ และข้อสรุปเบื้องต้น

3.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่และข้อสรุปเบื้องต้น

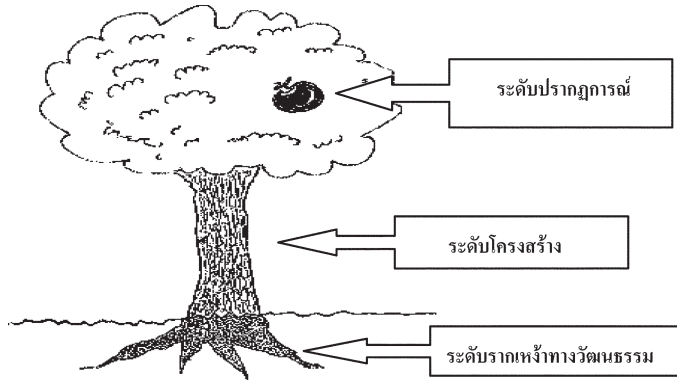
จากที่ได้จำแนกประเภทของสภาพปัญหาเป็น 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ในส่วนนี้จะได้นำเอาสภาพปัญหาทั้งสามประเภทมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเบื้องต้นตามลำดับ อันจะนำไปสู่การนำเสนอข้อเสนอของรายงานการศึกษานี้ต่อไป

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและเชื่อมโยงทุกมิติ การวิเคราะห์สาเหตุพื้นฐานและการแก้ไขปัญหาไม่สามารถแยกส่วนจากกันได้ แต่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนด้านอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้ ความรู้สึก และอารมณ์ของประชาชนในพื้นที่

ด้วยเหตุผลข้างต้น ในส่วนนี้จึงได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ปัญหาเป็นสามระดับ เพื่อให้เห็นสาเหตุพื้นฐานของปัญหาในเชิงลึกและรอบด้าน คือ

1. ระดับปรากฏการณ์
2. ระดับโครงสร้าง
3. ระดับรากเหง้าทางวัฒนธรรม

แผนภูมิที่ 1
กรอบวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1) สภาพปัญหาในระดับปรากฏการณ์ของการเกิดความไม่สงบ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงที่เกิดขึ้น ปรากฏให้เห็นตามสื่อหรือในพื้นที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 8 ปี สร้างความสูญเสีย ส่งผลกระทบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์เหล่านี้เป็นอาการที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่จัดว่าเป็นปัญหาในระดับปรากฏการณ์ กล่าวคือ สามารถเห็นได้ รับรู้ได้ถึงความผิดปกติ และความรุนแรงซึ่งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกของประชาชน เหตุการณ์เหล่านี้ย่อมส่งผลอย่างรุนแรงต่อการรับรู้ของประชาชน

2) สภาพปัญหาในระดับโครงสร้างของปัญหาความไม่สงบ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำว่า โครงสร้างในที่นี้หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่ประกอบไปด้วยการบริหารจัดการการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข กระบวนการยุติธรรม หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ตลอดจนกฎหมาย และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่และประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงสร้างดังกล่าวในปัจจุบัน ยังมีลักษณะที่ทำให้ประชาชนขาดพื้นที่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข และ กระบวนการยุติธรรม เพื่อร่วมกับภาครัฐในการแสดงออกซึ่งความต้องการในการ กำหนดทิศทางและอนาคตของตนเองตลอดจนชุมชน และเห็นได้ว่ายังคงมีรูปแบบ การบริหารจัดการเชิงโครงสร้างเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ โดย ไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ ศาสนา และ วัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อปัญหาระดับโครงสร้างเป็นเช่นนี้ การแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงไม่อาจสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ได้อย่างแท้จริง

3) สภาพปัญหาในระดับมิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำว่า “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ในที่นี้ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต ของคนในท้องถิ่นหนึ่งที่สั่งสม และสืบทอดมาในสภาวะแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็น รากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยมีที่มาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ซึ่งก่อให้เกิดสำนึกของการ ที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์อันร่วมกัน

มิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นดังกล่าว ซึ่งมีความแตกต่างกันเป็นส่วน สำคัญที่ทำให้มุมมองและการรับรู้สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาและการแก้ไข ปัญหาของผู้เกี่ยวข้องมีความแตกต่างกันหรือไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ส่งผล ต่อแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการการปกครองพื้นที่ของ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงเมื่อมีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ความไม่เข้าใจ หรือไม่เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลขัดแย้งต่อความคาดหวัง และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่เป็นคน เชื้อสายมุสลิมมลายูปาตานีและต่อประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในอดีตโดยความไม่เข้าใจนี้ มีส่วนเชื่อมโยงในการมองปัญหาเพียงในระดับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ การใช้ความรุนแรงของฝ่ายตรงข้ามที่จะต้องจัดการอย่างเด็ดขาด โดยไม่พยายาม ทำความเข้าใจสาเหตุสภาพปัญหาพื้นฐานที่แท้จริงของความไม่สงบในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ในระดับโครงสร้างและระดับมิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทักษะคิด และวิธีคิดเช่นนี้ ก่อให้เกิดอคติต่อคนมุสลิมมาช้านาน จึงนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคนกลุ่มอื่นบางส่วนต่อ ประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้ รู้สึกได้ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดความหวาดระแวง ไม้ไว้ใจ และส่งผ่านแผ่ขยายความรู้สึกที่ไม่ดีในระหว่างกัน โดยทั่วไปในที่สุด และกลายเป็นเงื่อนไขของความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุดังกล่าว นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า การแก้ไขปัญหาความไม่สงบดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญต่อวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น กล่าวคือ

1) ทำอย่างไรโครงสร้างการเมืองการปกครองของรัฐ ในเรื่องนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการและการปฏิบัติจึงจะคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ และตั้งอยู่บนความจริงใจ ไม่มีอคติ และให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

2) ทำอย่างไรรัฐและสังคมไทยจึงจะเห็นและเข้าใจคุณค่าของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ยอมรับให้เกียรติต่อวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และยอมรับความหลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม

3) ทำอย่างไรจึงจะทำให้แนวความคิด การยอมรับ และให้ความสำคัญ แก่วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการนำเสนอ และรับไปปฏิบัติในหน่วยงานของรัฐ

จึงนำไปสู่ข้อเสนอที่เน้นย้ำว่า ต้องให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นหลักการในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รายงานฉบับนี้ตั้งใจศึกษาและนำเสนอโดยให้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นธงนำเพื่อสอดประสานปรับประยุกต์ใช้ใน 3 ช่องทาง คือ

- 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
 - 2) การบริการของรัฐ 3 ประเภท คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ และ
 - 3) เศรษฐกิจชุมชน
- ซึ่งข้อเสนอทั้งหมดนี้จะได้นำเสนอรายละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 4

ข้อเสนอ สันติธานี : พื้นที่วิถีวัฒนธรรม

4.1 วิถีวัฒนธรรมในฐานะยุทธศาสตร์นำ

อุปสรรคของการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะติดขัดอยู่ที่แนวคิดและทัศนคติที่มีความแตกต่างกัน และความขัดแย้งในบางครั้งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่มีมาช้านาน เป็นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันลดหรือยุติความรู้สึกหวาดระแวงและสร้างความมั่นใจทั้งในด้านสังคมและในด้านการให้การศึกษาซึ่งต้องทำพร้อมกันไป ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังเป็นเรื่องละเอียดอ่อนของบุคคลที่จะไปเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่จะต้องเข้าใจในเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา ประเพณี และอัตลักษณ์ ของคนในพื้นที่ด้วย เมื่อมาดูหลักคำสอนของศาสนาอิสลามแล้ว จะเห็นได้ว่าอิสลามได้ให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างในด้านชาติพันธุ์ในทางบวก โดยศาสนาอิสลามถือว่ามนุษย์ทุกคน ถึงแม้จะแตกต่างด้านเชื้อชาติ สัญชาติและเผ่าพันธุ์ ต่างก็มีตระกูลอันดั้งเดิมที่มาจากครอบครัวเดียวกัน ดังอัลลอฮฺทรงตรัสไว้ความว่า

“โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้า ที่ได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง (นบีอาดัม)” (อันนิสาอู : 1) อัลลอฮฺยังได้ตรัสอีกความว่า “โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮฺนั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน” (อัลสุญรอต : 13) การประกาศหลักการ และเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์นี้ ถือเป็น การปฏิเสธความเหลื่อมล้ำ ชนชั้นวรรณะ ความแตกต่างด้านสีผิว เชื้อชาติ วงศ์ตระกูลและเผ่าพันธุ์ของมนุษย์โดยสิ้นเชิง

อิสลามถือว่า ความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และวงศ์ตระกูลของมวลมนุษย์ คือ หนทางสู่การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ เกื้อกูล เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มิใช่เป็นต้นเหตุแห่งการบาดหมาง พยาบาท การเข่นฆ่า สงคราม และการนองเลือดระหว่างกัน อัลลอฮฺ ทรงตรัสไว้ความว่า “และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกันและกัน” (อัลสุญรอต: 13) ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าถึง เข้าใจ ร่วมมือ เกื้อกูล และถือเป็นบันไดขั้นแรกของ

กระบวนการสร้างอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ

ในขณะเดียวกัน **ศาสนาพุทธ** ที่ประชาชนอีกส่วนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็มีหลักธรรมเรื่องสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมของผู้ครองเรือนหรือฆราวาสธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ โดย**สังคหวัตถุ 4** นี้ ประกอบด้วย **ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา**

ทาน หมายถึง การเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ปิยวาจา หมายถึง คำพูดที่พูดแล้วทำให้เกิดความเป็นมิตร เกิดความสามัคคี

อตถจริยา หมายถึง การช่วยเหลือกันและกัน การปฏิบัติที่ก่อให้เกิด

ประโยชน์แก่ส่วนรวม

สมานัตตา หมายถึง การวางตัวเหมาะสมกับฐานะของตน

สังคหวัตถุ 4 จึงก่อเกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้⁵¹

1. ช่วยให้ผู้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข
2. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน
3. เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพ

นับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ

4. เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี

5. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติเสื่อมเสียในสังคม

ดังนั้น แนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องยืนอยู่บนฐานอันสำคัญของ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งเป็นข้อเสนอลหลักในรายงานฉบับนี้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” และคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง ถ่องแท้ จึงเป็นสิ่งสำคัญ

การแก้ปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยสันติวิธี โดยการให้ความสำคัญแก่วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่สร้างเงื่อนไขใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการผ่อนคลายสถานการณ์ความไม่สงบลงได้ในระดับที่ประชาชนในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของควมมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

51 คลังปัญญาไทย, บทความเรื่อง สังคหวัตถุ 4, [Online] วันที่ 26 สิงหาคม 2554.ที่มา : [www.http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4](http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4).

ที่สามารถธำรงอัตลักษณ์ไว้ได้อย่างมีคุณค่าต่อสังคมไทยโดยรวม

ผลการศึกษาและรับฟังความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในบทที่ 2 แสดงผลที่ต้องการใช้อัตลักษณ์ของชาวมลายูและศาสนาอิสลามในทางการเมือง การปกครอง การมีส่วนร่วม และการบริการของรัฐ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ ตามรายงานการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 เรื่องรากเหง้าของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อ 4 “โครงสร้างการจัดการบริหารปกครองทั้งในด้านกฎหมายและนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมที่ยังมีบางส่วนไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีของคนในพื้นที่ ตลอดจนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน ในระดับที่สามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของได้อย่างแท้จริงและเท่าเทียม⁵²

ข้อมูลและข้อเสนอที่ได้วิเคราะห์และนำเสนอไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 จึงนำไปสู่กรอบคิดการใช้ “วิถีวัฒนธรรม” เป็นยุทธศาสตร์นำในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ตัวแบบ (Model) “สันติธานี : พื้นที่วิถีวัฒนธรรม”

4.2 อธิบายข้อเสนอการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยตัวแบบ (Model) “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

ยุทธศาสตร์ “วิถีวัฒนธรรม” ภายใต้ตัวแบบ (Model) สันติธานี ประกอบด้วยข้อเสนอหลัก คือ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” กับข้อเสนอรองอีก 3 ข้อเสนอ

ข้อเสนอหลัก : วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำว่า “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ในที่นี้ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นหนึ่งที่ตั้งสม และสืบทอดมาในสภาวะแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็นรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยมีที่มาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ซึ่งก่อเกิดสำนึกของการที่ต่อธำรงรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์อันร่วมกัน

52 รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, อังแล้วเชิงอรุณีที่ 22, หน้า 22.

ข้อเสนอหลักข้อนี้จึงเป็นข้อเสนอที่ต้องการให้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดแทรก ผสมผสานกลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ และพยายามทำให้สิ่งนี้สามารถรู้สึกและจับต้องได้ในทางปฏิบัติ กล่าวคือ วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องได้รับการยอมรับนำไปปฏิบัติในฐานะที่เป็นจิตวิญญาณของข้อเสนอ รongทั้งสามข้อ

ข้อเสนอรองที่ 1: การบริการของรัฐที่มีรูปแบบสอดคล้องกับ วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในวาระเริ่มแรกควรจัดให้มีใน 3 บริการ คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และ สถานีตำรวจก่อน

เหตุผลที่ข้อเสนอนี้ เสนอให้มีการจัดการบริการของรัฐที่มีรูปแบบ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นใน 3 บริการดังกล่าวก่อน เพราะเห็นว่า ในส่วนของโรงพยาบาลนั้น เป็นบริการที่ประชาชนทุกคนจะมีโอกาสได้ใช้บริการ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นผู้รับผลโดยตรงจากลักษณะการ ให้บริการประเภทนี้

ในส่วนของโรงเรียนนั้นก็ทำนองเดียวกัน เป็นบริการที่ประชาชนทุกคน จะต้องเข้ารับ การบริการเพื่อศึกษาหาความรู้ตั้งแต่ยังเป็นเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครอง ก็ให้ความสำคัญแก่การเข้ารับบริการของบุตรหลาน เป็นผู้ได้รับผลโดยตรงและ โดยอ้อมตามลำดับจากลักษณะการให้บริการประเภทนี้

ในส่วนของสถานีตำรวจนั้น เห็นได้ว่าเป็นบริการที่มีความใกล้ชิดกับ ประชาชนมากที่สุดประเภทหนึ่ง ทั้งยังเป็นบริการประเภทที่มีลักษณะทั้งเป็นการ ให้คุณค่าและให้โทษแก่ประชาชน ทั้งฝ่ายผู้ต้องหาและฝ่ายผู้เสียหาย นอกจากนี้ ลักษณะ การปฏิบัติงานยังมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงได้โดยง่ายด้วย แตกต่างจากบริการ 2 ประเภทข้างต้น ซึ่งด้วยลักษณะเช่นนี้ของสถานีตำรวจ จึงมักเป็นจุดสนใจของ ประชาชนและสื่อสารมวลชน ก่อให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวในอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนโดยรวมในสังคมหรือชุมชนหนึ่งๆ ได้โดยง่าย

นอกจากนี้ บริการทั้งสามประเภทดังกล่าวข้างต้น เป็นบริการที่มีการจัดตั้งกระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งยังเป็นบริการ

ที่มีการจัดรูปแบบการบริการ การบริหารงานที่ชัดเจนแน่นอนแล้วอีกด้วย แม้ในอีกด้านหนึ่งจะเป็นหน่วยบริการที่มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในการปฏิบัติงานมาก ด้วยเช่นกันก็ตาม

ข้อเสนอรองที่ 2 : เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้กับเป็นอุปบายทำให้เกิดการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยน เรียนรู้

เหตุผลที่เสนอให้มีเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนในสันติชนานี้ ก็เพราะระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน คือ ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม⁵³ เศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจที่ครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต ไม่มีลักษณะการผลิตที่ใช้เงินทุนจำนวนมาก หรืออาศัยปัจจัยการผลิตที่ซับซ้อนไม่ได้มุ่งกำไรสูงสุด แต่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวันและเลี้ยงตัวเองได้ หากมีเหลือจึงนำไปขายยังท้องตลาดเพื่อเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัวและชุมชน ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จึงสะท้อนความเป็นจริงของประเทศไทยเพราะคนส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบนี้

ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนนี้เองที่สอดคล้องเชื่อมโยงอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน มีผู้นิยามว่า วัฒนธรรม เป็น “อาวุธของคนยาก (Weapon of the weak)”⁵⁴ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้อธิบายเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่อง “วัฒนธรรม” ไว้ว่า⁵⁵ “วัฒนธรรม คือ การปฏิบัติหรือวิถีชีวิตของชุมชนหรือสังคม ที่ได้จากประสบการณ์จริง เลือกรร กลั่นกรองลง ใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกชื่อหนึ่งของวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม (Traditional Knowledge) วัฒนธรรมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน วัฒนธรรมในต่างท้องถื่นจึงแตกต่างกันนี้ต่างจากวิทยาศาสตร์ซึ่งเหมือนกัน(ในทุกที่)”⁵⁶ และศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้สรุปลักษณะสำคัญ 8 ประการของสังคมวัฒนธรรม⁵⁷ ไว้ว่า ได้แก่

53 ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน, [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่มา : <http://www.esanvoice.net/esanvoice/know/show.php? Category=learn&no=1549>.

54 รศ. ดร. เสรี พงศ์พิศ. มหาวิทยาลัยชีวิต เศรษฐกิจวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง. [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554, ที่มา : <http://www.gotoknow.org/blog/prypijas/445247>.

55 ประเวศ วะสี, วัฒนธรรมกับการพัฒนา. [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่มา : http://www.research.mcu.ac.th/_htmlfile/menp3/buddhistpv/002.html.

56 คำในวงเล็บเพิ่มโดยคณะกรรมการกรรมาธิการรายงานฉบับนี้.

57 ประเวศ วะสี, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 54.

- 1) มีความหลากหลายกระจายอำนาจจึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- 2) กระจายรายได้และสร้างความสำคัญทางเศรษฐกิจ
- 3) ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
- 4) มีความบูรณาการ
- 5) สร้างความประสานสอดคล้อง(Harmony) และความสมดุลยั่งยืน
- 6) มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
- 7) ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
- 8) เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชน จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่อิงกับความรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ชุมชนเป็นผู้เลือก ตัดสินใจและกำหนดราคา⁵⁸ และมีผู้เสนอให้เรียกระบบเศรษฐกิจแบบนี้ว่า “เศรษฐกิจวัฒนธรรม”⁵⁹

เนื่องจากแนวคิดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวคิด “สันติชน: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” เน้นการนำเอาแนวคิดวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดชายแดนภาคใต้มาผสมผสานกับ เครื่องมือในการแก้ปัญหาตามที่เสนอไว้ในรายงานฉบับนี้ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรม สอดคล้องต้องกันกับแนวทางข้อเสนอแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว จึงได้นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมมาปรับประยุกต์และใช้เป็นข้อเสนอรองหนึ่งในสามข้อ ด้วยคำว่า “เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน”

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า “เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน” ตามข้อเสนอในรายงานฉบับนี้ จะแปลกแยกออกจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่เป็นกระแสหลักอยู่ในประเทศไทยก็หาไม่ หากแต่เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนจะต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืน สอดประสาน กับเศรษฐกิจกระแสหลักนั้นด้วย

58 รศ. ดร. เสรี พงศ์พิศ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 53.

59 ผู้เสนอคำนี้ คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วชิ.

ข้อเสนอครั้งที่ 3 : กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น : ริเริ่มที่ประชาชน ให้ประชาชนผลักดันรัฐ⁶⁰

กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในข้อเสนอ “สันติชนาธิ : พื้นทีวิถีวัฒนธรรม” นี้ แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับแรกเป็นกลไกการมีส่วนร่วมที่มีในองค์กรบริการของรัฐอยู่แล้ว และระดับที่ 2 เป็นกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับภาพรวม ซึ่งเปิดพื้นที่และโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มากขึ้นและชัดเจนขึ้น โดยเน้นกระบวนการปรึกษาหารือ⁶¹ เพื่อให้ได้มาซึ่งการตกผลึกทางความคิดและข้อเสนอแนะที่รอบคอบและเห็นพ้องต้องกัน

เหตุผลที่เสนอให้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในสันติชนาธิ ก็เพราะกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากจะเป็นกลไก ที่สะท้อนการมีอยู่จริงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองได้ในระดับที่น่าเชื่อว่าจะสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนด้วยตนเองได้ด้วย

นอกจากนั้น กลไกการมีส่วนร่วมที่น่าเสนอในรายงานฉบับนี้ เน้นไปที่กลไกการมีส่วนร่วมที่ออกแบบเพื่อใช้ในชุมชนที่ยังมีลักษณะความเป็นชนบท เนื่องจากเมื่อพิจารณาในแง่ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุความรุนแรงหรือความไม่สงบที่ดำเนินต่อเนื่องมาพบว่า กลุ่มแนวร่วมก่อความไม่สงบมีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นชุมชนชนบทเป็นส่วนมาก⁶² จึงสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น กลไกการมีส่วนร่วมที่น่าเสนอจึงมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนี้⁶³

60 นโยบายการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศคู่ป็น เสนอโดยนายโจวเินไหล อธิบดีนายกรัฐมนตรีเพื่อสร้างการทูตระดับประชาชน, ในหนังสือสถานการณโลกกับการทูตจีน โดย ชพณฯ เอียนฉีเจิน คำแปลโดยรองศาสตราจารย์ อาทู ฟังชรรณสาร, สำนักพิมพ์มติชน, 2554, หน้า 81.

61 ชูรอ เป็นคำภาษาอาหรับ มาจากคำเต็มว่า อัล-ชูรอ, (al-Shura) ในหลักภาษาอาหรับ ซึ่งแปลว่า การปรึกษาหารือ ดังที่อัลลอฮ์ ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งมีความหมายว่า “ และกิจการของพวกเขามิการปรึกษาหารือกันระหว่างพวกเขา “

62 คำให้สัมภาษณ์ของนายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2554.

63 อย่างไรก็ตาม กลไกการมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนที่มีความเป็นเมืองได้เช่นกัน เช่น รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลตำบล.

4.3 หลักการและเป้าหมายของข้อเสนอรองในตัวแบบ “สันติธานี”
เพื่อให้ภาพของ “สันติธานี” เเด่นชัดเป็นรูปธรรมขึ้น ในส่วนนี้จะได้นำ
เสนอหลักการและเป้าหมายของข้อเสนอรองทั้งสามข้อ ดังนี้

**ข้อเสนอรองที่ 1 : การบริการของรัฐที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถี
วัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้การนำเสนอและผสมผสานข้อเสนอหลัก “วิถี
วัฒนธรรมท้องถิ่น” ผ่านการบริการของรัฐ 3 ประเภท คือ โรงพยาบาล
โรงเรียน และสถานีตำรวจ**

บริการของรัฐ ประเภทที่ 1 : โรงพยาบาล มีหลักการและเป้าหมายในการ
สร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บนครรลอง
ของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น บริการสาธารณสุข
ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย จึงต้องคำนึงถึงมิติทาง
วัฒนธรรมด้วยการจัดบริการสนองต่อความต้องการตามวิถีวัฒนธรรมใน
บริบทพหุวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับความพึงพอใจในการรับบริการ
ด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในครรภ์จน
กระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

บริการของรัฐ ประเภทที่ 2 : โรงเรียน มีหลักการและเป้าหมายในการ
สร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีรากฐานมาจากวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น
โดยผู้จัดหลักสูตรการศึกษาที่คำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่
การจัดและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
การจัดการ โครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
การศึกษาเชิงบูรณาการวิชาชีพ วิชาสามัญกับศาสนา

เป้าหมาย เพื่อให้เยาวชน ประชาชนยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต ตาม
วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้ที่นำไปประกอบอาชีพ เกิดทักษะการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

บริการของรัฐ ประเภทที่ 3 : สถานีตำรวจ มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่กับประชาชน จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะสถานีตำรวจเป็นหน่วยงานด่านแรกที่มีความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนในกระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม จึงจำเป็นต้องยุติการใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย โดยปรับทัศนคติเรื่องระบบอำนาจนิยมเสียใหม่ เน้นให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม อย่างสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียม ไม่รู้สึกว่าคุณเลือกปฏิบัติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอรองที่ 2 : เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนตามข้อเสนอนี้ เป็นวิธีการดำรงชีวิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณค่า เปิดโอกาสในการสร้างอาชีพ มีรายได้ เพื่อกินดี อยู่ดีตามวิถีวัฒนธรรม ด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ สอดคล้องกับฐานทรัพยากร และต้นทุนอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้ โดยรัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่เข้มแข็ง ตรงตามความต้องการของแต่ละพื้นที่

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีได้คำนึงถึงเรื่องเงินเป็นหลัก

ข้อเสนอรองที่ 3 : กุศโลบายการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและอนาคตของตนเองและชุมชน โดยยึดหลักการปรึกษาหารือและหลักธรรมาภิบาล โดยภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเลือกเอง ทำให้ชุมชนพื้นที่เกิดความพึงพอใจ รู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม เกิดการสมานฉันท์ มีคุณค่า นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเองและ
ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4.4 ตัวแบบ “สันติธานี : พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” ที่เป็นรูปธรรม

โจทย์ของการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้
นำเสนอไว้ในบทที่ 2 และได้รับการนำมาศึกษาวิเคราะห์สาเหตุ สภาพปัญหา จน
ได้มาซึ่งข้อเสนอทั้งหมด อันจะนำไปสู่การสร้างตัวแบบ “สันติธานี : พื้นที่วิถี
วัฒนธรรม” และใช้นำร่องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในชุมชนพื้นที่ เพื่อให้เกิด
ผลและสนองตอบความต้องการของประชาชน เพราะข้อเสนอดังกล่าว สะท้อนถึง
ความรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
รู้สึกอึดอัดใจ และก่อเกิดเป็นเงื่อนไขทำให้คนมุสลิมมลายูปาตานีจำนวนหนึ่ง
ไม่เลือกใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปลดปล่อยความรู้สึกและเงื่อนไขนั้น
ความรู้สึกที่ว่ามานั้น ก็เช่น

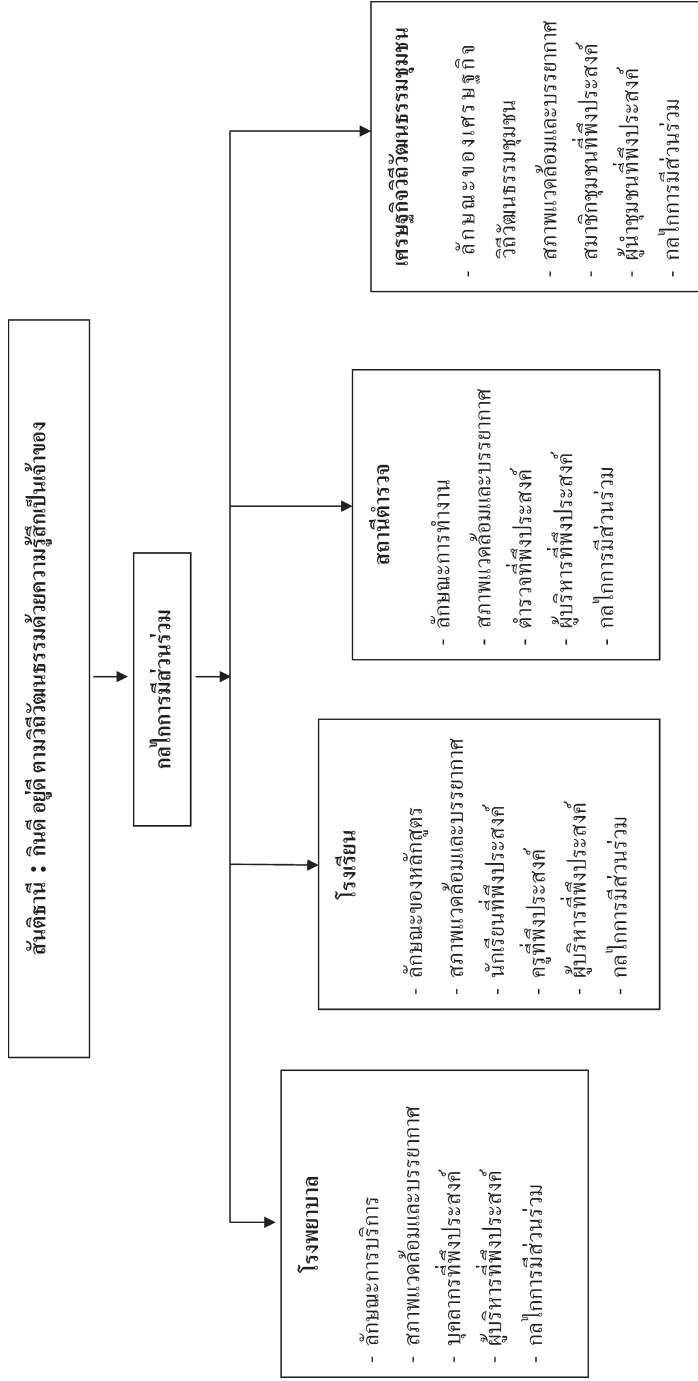
- ความรู้สึกว่า วัฒนธรรมมุสลิมมลายูปาตานีไม่ได้รับการส่งเสริม
แต่กลับถูกทำลายกดทับโดยเฉพาะด้านการศึกษา ภาษา และการศาสนา
- ความรู้สึกว่า ถูกเลือกปฏิบัติด้วยอคติผ่านกระบวนการยุติธรรมที่
ไม่เป็นธรรม
- ความรู้สึกว่า ผู้กำหนดทิศทางและความเป็นไปในการพัฒนาท้องถิ่น
หรือฝ่ายปกครองทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่
ในท้องถิ่นไม่มีความเข้าใจคนในพื้นที่
- ความรู้สึกว่า ไร้อำนาจในการสร้างและดูแลบ้านเมืองของตนเอง
- ความรู้สึกว่า คุณภาพชีวิตยังไม่ดี ขาดโอกาสทางการศึกษา เรียนต่อ
ไม่ได้ และไม่มียานพาหนะได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีวิต

ด้วยการรับฟังสภาพปัญหาจากพื้นที่และค้นหาความต้องการที่แท้จริงของ
ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหลังจากได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและค้น
พบความต้องการของประชาชนแล้ว คณะนักศึกษาก็ได้ลงพื้นที่เพื่อพบปะ แลก
เปลี่ยนข้อมูล และศึกษาหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และโครงการต้นแบบในพื้นที่
ที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิด “สันติธานี” โดยได้ศึกษาแล้วนำมาพิจารณาเพื่อ
ใช้เป็นต้นแบบ⁶⁴ สำหรับสังเคราะห์ให้เกิดตัวแบบ ตามข้อเสนอหลักและข้อเสนอ

64 รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และโครงการต้นแบบ ปรากฏอยู่ที่ท้ายตารางของ
แต่ละข้อเสนอแล้ว.

รอร์ดังกล่าว ซึ่งจะรวมถึงรูปแบบ กระบวนการบริหารจัดการ ลักษณะการทำงาน การสร้างผู้นำ ผู้บริหาร บุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อม และบรรยากาศการทำงาน ตลอดจนการให้บริการที่พึงประสงค์ รวมทั้งรูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ในแต่ละบริการ เพื่อขบเน้นยุทธศาสตร์ “วิถีวัฒนธรรม” ให้เด่นชัด เป็นข้อเสนอ “สันติธานี” ที่เป็นรูปธรรม ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดสันติชน : พื้นที่วิวัฒนาการ

4.4.1 ภาพรวมของ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม”: พื้นที่แห่งการกินคืออยู่ดีตามวิถีวัฒนธรรมที่คนท้องถิ่นรู้สึกเป็นเจ้าของ

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” จะเป็นการนำเสนอรูปแบบการบริการของรัฐที่มีความสอดคล้องเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ พร้อมกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นรากฐานและกลไกขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นรากฐานและกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่คนในท้องถิ่นรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ

กินดี	อยู่ดี	ตามวิถีวัฒนธรรม	ความรู้สึกเป็นเจ้าของ
• มีอาชีพ/ มีงานทำ • มีรายได้พอเพียงเลี้ยงครอบครัว • เข้าถึงอาหารตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น	• ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและชื่อเสียงเกียรติคุณ • มีสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่ดี • มีการศึกษาที่ทำให้ลูกหลานเป็นคนดี (ศาสนา) และเก่ง (สามัญ/วิชาชีพ) • มีอำนาจและเข้าถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมจัดการท้องถิ่นภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ • มีความเสมอภาคเท่าเทียม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในฐานะพลเมืองไทย	• ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น (มิติทางอัตลักษณ์มุสลิมมลายู และหลักศาสนาอิสลามในวิถีการค้า มโนชีวิตของคนส่วนใหญ่) • เศรษฐกิจที่แตกต่างของคนส่วนน้อย • ขับเคลื่อนชุมชนด้วยปัญญาและคุณค่าที่มีในท้องถิ่นพร้อมคุณธรรมกำกับ	• การเข้าถึงสิทธิในการมีส่วนร่วม (หมายถึง โอกาส และช่องทาง) • มีกระบวนการมีส่วนร่วม • ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น • วางแผน • ตัดสินใจ • ลงมือทำ • รับผิดชอบ • ติดตามและ ประเมินผล • ร่วมภาคภูมิใจ

4.4.2 สันติชน : โรงพยาบาลสร้างสุขตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

โรงพยาบาลสร้างสุขภาพตามวิถีวัฒนธรรม ตามแนวคิดสันติชนนี้ ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยนำหลักการศาสนา มาปรับให้เข้ากับชีวิตประจำวันของประชาชนที่มาใช้บริการของโรงพยาบาล และปรับบริการบริการของโรงพยาบาลให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะตามหลักการของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ตั้งแต่วิถีวัฒนธรรมที่วางระดับสุดท้ายของชีวิต

1) โรงพยาบาลสร้างสุขตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประชาชนทุกคนมีความสุขใจในการรับบริการด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

2) ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประชาชนต้องการบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
● บริการก่อนเกิด ○ เตรียมความพร้อมของครอบครัว และให้ความรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพมารดาตามวิถีวัฒนธรรม และหลักศาสนา	● ชย จุดแรกเริ่มมีเจ้าหน้าที่ที่เข้าใจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้การต้อนรับด้วยความเอื้ออาทร สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นได้	● บุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับในโรงพยาบาลมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และหลักศาสนา	● ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย	● มีกระบวนการจัดการเข้าถึงการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่เป็นกลไกหนึ่งในการบริหารจัดการโรงพยาบาล ● มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
● เกิด – การบริการเกี่ยวกับ การคลอด ○ อำนวยความสะดวก ให้บิดาหรือผู้รู้ทางศาสนาที่เป็นผู้ชายเข้าไปกล่าวอาชานแก่เด็กแรกเกิดเพื่อรับขวัญเด็กในห้องคลอดได้ ○ เอื้ออำนวยให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับการบริการระหว่างคลอด เพื่อเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณ เช่น การให้ญาติหรือโต๊ะบิเด^๕ เข้าไปให้กำลังใจในห้องคลอด หรือเข้าไปนอนดูได้	● มีสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ สำหรับบริการปฏิบัติศาสนกิจของผู้ป่วย เช่น การจัดเตียงนอน ให้เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ มีสัญลักษณ์บอกทิศทางการทำละหมาด พร้อมทั้งมีสถานที่ละหมาดเป็นกรณีเฉพาะ และมีห้องบูชาพระสำหรับชาวพุทธ ● ควรใช้ภาษามลายูควบคู่ภาษาไทยเท่ากับอยู่ตามบ้านต่างๆ เพื่อสื่อสารภายในโรงพยาบาล และป้ายชื่อโรงพยาบาล	● บุคลากรทางการแพทย์ สามารถสื่อสารภาษามลายูได้ ซึ่งเป็นความจำเป็นในการรักษาเพื่อให้ผู้รับบริการมีความสบายใจ แต่หากสื่อสารไม่ได้ ก็ควรจัดให้มีล่ามด้วย ● พยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความสามารถทำคลอด ให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยรอบได้	● ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความพึงพอใจของผู้รับบริการ ○ มีความมุ่งมั่นและจริงจังในการแก้ไขปัญหา (ไปรษณีย์ รักษาคำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา ขุ่มพู่ ตั้งใจ ทำจนสุดความสามารถ ทำอย่างต่อเนื่อง ทำจริง มีความคิดริเริ่ม) ● ความจริงใจ และมีจิตสาธารณะ	● ต้องมีผู้นำศาสนาเป็นบริการในการจัดระบบบริการของโรงพยาบาล ● มีผู้บริหารจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการพัฒนางานสาธารณสุข เช่น ติดตามและเฝ้าระวังปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่และวางแผนจัดหางบประมาณเพื่อแก้ปัญหา

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
○ยินยอมให้ครอบครัวสามารถรับรเด็กไปปฏิบัติตามวิถีของมุสลิมได้ ● โศค ○ ให้บริการเข้าสู่ศูนย์⁶⁶ โดยบุคลากรทางแพทย์ที่เป็นชาวมุสลิมที่มีความรู้ในการเข้าสู่ศูนย์ ● เข้ม ○ จัดให้มีระบบการจัดบริการอาหารสองระบบที่สนับสนุนให้ทั้งผู้ป่วยที่เป็นมุสลิมและพุทธ สามารถมีความสบายใจในการบริโภคได้ เช่น มีโรงครัวฮาลาลและมีตราฮาลาลรับรองพร้อมทั้งมีระบบ				

66 ศูนย์ หรือ ศูนย์ฯ คือ การเฉลิมพื้นที่มลายอด้วยอะเศซซาย.

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
สนับสนุนอาหารที่สามารถสร้างความสบายใจในการบริโภคสำหรับศสกินอีกนโดยระบบของโรงพยาบาล ○ จัดให้มีผู้รู้ทางศสสนา มาให้ความรู้ทางศสสนาในการปฏิบัติศสสนากิจขณะเจ็บป่วย ● (ใกล้)ตาย – การเตรียมตัวในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ ○ “มีระบบที่เอื้ออำนวยให้แต่ละศสสนิกเข้าถึงการเตรียมตัวในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามวิธีวัฒนธรรมของตน” ○ มีระบบให้บริการตามหลักวิชาชีพและจรรยาบรรณทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วย				

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	บุคลากรที่มีส่วนร่วม
ที่ต้องการเสียชีวิตที่บ้าน เช่น อำนวยความสะดวก โดยให้นำอุปกรณ์การแพทย์มาใช้ที่บ้าน ● การให้บริการทั่วไป (ในสถานที่) ○ มีบริการอำนวยความสะดวก ● สะดวกเรื่องการรอกพะเบียนผู้ป่วยสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเขียนหรืออ่านภาษาไทยได้ ○ เอื้ออำนวยให้ผู้ป่วยชาวพุทธสามารถปฏิบัติศาสนกิจของตัวเองได้ที่โรงพยาบาล เช่น การทำบุญ ตักบาตร เป็นต้น			

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	บุคลากรที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
○ มีการจัดรออาบนำละหมาดเคลื่อนที่ให้กับผู้ป่วยที่เคลื่อนย้ายลำบากสำหรับการอาบนำละหมาด⁶⁷ ○ ควรจะมีการจัดบริการพิเศษที่เอื้อต่อการปฏิบัติตนในเดือนถือศีลอด⁶⁸ (รอมฎอน) เช่น มีการเตรียมน้ำดื่มและอินทผลัมไว้ที่หน้าห้องฉุกเฉินและในส่วนอื่นของโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้มารับบริการสามารถถือศีลอดได้สะดวกในพื้นที่ที่มีเสียงอาซาน⁶⁹				

67 อาบนำละหมาด หมายถึง การชำระร่างกายของมุสลิมก่อนการละหมาด.

68 ศีลอด หมายถึง งดบริโภค 1 ใน 5 ประการของมุสลิม เพื่อละเว้นการดื่ม กิน มีเพศสัมพันธ์ การขับถ่ายรมณ์ต่างๆ เริ่มตั้งแต่รุ่งจนถึงย่ำค่ำ การถือศีลอด มีกำหนดเวลา 1 เดือนใน 1 ปี ในเดือนที่ 9 ของฮิจเราะฮ์ศักราชที่นับตามฮันนัฟริคัล เรียกว่า เดือนรอมฎอน. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 122, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

69 อาซาน คือ การเรียกร้องของอิสลามเพื่อทำการละหมาด และกล่าวอาซานด้านขวาของนุเคอเทศชายที่เพิ่งคลอด.

3) ต้นแบบ

1. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ (สจรส.) ร่วมกับสมาคมจันทร์เสี้ยวเพื่อการแพทย์การสาธารณสุข จัดทำโครงการพัฒนามาตรฐานบริการวิถีอิสลามในโรงพยาบาล โดยทดลองปฏิบัตินำร่องในโรงพยาบาล 6 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา โรงพยาบาลรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โรงพยาบาลกะพ้อ โรงพยาบาลไม้แก่น โรงพยาบาลยะหริ่ง และโรงพยาบาลหนองจิก จังหวัดปัตตานี

2. โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา มีคณะกรรมการโรงพยาบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบบริการของโรงพยาบาล

3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปยุต จังหวัดปัตตานี มีบริการจัดเจ้าหน้าที่ไปทำคลอดที่บ้าน รวมทั้งจัดให้มีการรับขวัญเด็กหลังคลอดด้วย

4. โรงพยาบาลหนองจิก จังหวัดปัตตานี โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา ให้บริการตามหลักวิชาชีพและจริยธรรมทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการเสียชีวิตที่บ้าน เช่น อำนวยความสะดวกโดยให้นำอุปกรณ์การแพทย์มาใช้ที่บ้าน

5. โรงพยาบาลรามัน อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.4.3 สันติธานี: โรงเรียนของชุมชนตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

“สันติธานี” ให้ความสำคัญแก่เรื่องการศึกษา เพราะการศึกษา คือ การสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานพร้อมที่จะออกสู่สังคมภายนอก เพื่อประกอบอาชีพการงาน การศึกษาช่วยกลมเกลียวให้คนมีลักษณะจิตใจที่ดีงาม มีปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอย่างมีสติ พร้อมรับกระแสเทคโนโลยีหรือ การเปลี่ยนแปลงของโลกในขณะเดียวกันก็เน้นการเรียนการสอน และบรรยากาศทางการศึกษาที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตร และระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนด้วย

1) โรงเรียนของชุมชนตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ไหว้สวย สดามงาม⁷⁰

ลูกหลานเติบโตเป็นเยาวชนที่ยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้ที่นำไปประกอบอาชีพ เกิดทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

2) ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

1. ลูกหลานมีหลักศาสนาในจิตใจและมีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

2. ลูกหลานไม่ละทิ้งวัฒนธรรมความเป็นมลายูมุสลิม ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักอิสลามและเรียนรู้ภาษามลายูได้อย่างเป็นระบบ

3. กิจกรรมในโรงเรียนของรัฐมีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและไม่ขัดกับหลักศาสนา

4. การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถศึกษาต่อเนื่องในระดับสูง

70 ไหว้สวย สดามงามจากคำพูดของ นายวิเชียร รัตนญาติ ผู้อำนวยการโรงเรียนเพ็ญศิริ อ.เมือง จ.ยะลา

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึงประสงค์	ครูที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
สืบสานอัตลักษณ์ท้องถิ่น “เก็บความเป็นท้องถิ่นให้มากที่สุด” เรียนทั้งศาสนา-สามัญควบคู่กันไป “อยากได้ดีก็ได้รู้ทั้งหลักศาสนาและวิชาชีพทั้งดีและเก่ง” หลักสูตรทางเตออกในระดับมัธยมปลายให้เน้นการเรียนศาสนาควบคู่กับสามัญตามความถนัดและความสนใจได้	จัดกิจกรรมตามหลักความเชื่อและวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความใส่ใจในรายละเอียดทางวัฒนธรรม เช่น ความใส่ใจในรายละเอียดทางวัฒนธรรม เช่น โรงเรียนที่มีนักเรียนมุสลิมให้เด็กหญิงและชายทำกิจกรรมไม่ปะปนกัน จัดให้ละหมาดตามเวลาที่ศาสนากำหนด หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ทำให้มุสลิมต้องกรามหรือสาขามุสลิมอยู่ตามความถนัดและความสนใจได้	เยาวชนมีหลักศาสนาและคุณธรรมในจิตใจและปฏิบัติตามหลักศานาในวิถีชีวิต ตลอดจนมีความสามารถที่เข้มแข็งต่อกรประกอบอาชีพ โดยไม่มองการศึกษาแล้วสามารถที่จะเลือกเข้าศึกษาต่อได้ทั้งสายวิชาชีพหรือสายศาสนา เยาวชนมุสลิมสามารถอ่านอัลกุรอาน⁷¹ ได้อย่างถูกต้องจากระดับชั้นประถมศึกษา	ครูในระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่สอนวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนที่เป็นมลายูมุสลิมจะต้องสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในวิชาอื่นๆ ครูมีความเชี่ยวชาญและจบการศึกษาโดยตรงในสาขาวิชาที่สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และชุมชน โดยรวม	ผู้อำนวยการโรงเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย ซึ่งจะทำให้ได้รับความสำเร็จร่วมกันได้จากผู้ปกครอง ผู้บริหาร ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความพึงพอใจของผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน โดยรวม	คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ระดับจังหวัด) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับโรงเรียน) ควรมีกระบวนการรับสมัครและคัดเลือกที่เปิดกว้างและโปร่งใสเพื่อให้ได้คณะกรรมการที่สะท้อนความเป็นตัวแทนในพื้นที่อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

71 อัลกุรอาน คือ, ศัมกีร์ที่พระเจ้ประทานให้แก่มนุษย์ผ่านทางนามบัยยูมัยมัด (ช.ล). มุสลิมถือว่าเป็นธรรมเนียมสูงสุดแห่งชีวิต ในัมกีร์กล่าวถึงศาสตร์ต่างๆ และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสามสิ่งคือ พระเจ้า มนุษย์และสิ่งแวดลอม, ที่มา : รายงานคณะกรรมการอกระยะที่ความคืบหน้าแผนงานภาคประชาสังคม ปีที่ 3 พ.ศ. 2549 ด้านที่พิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

ลักษณะหลักผู้ดูแล	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	นักเรียนที่พึงประสงค์	ครูที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ส่งเสริมและปลุกฝังให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ในระดับอนุบาล (ทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิม เช่น ทำไมพุทธต้องเข้าวัด ทำไมมุสลิมต้องจะหมาด⁷² บรรจุวิชาที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา เพื่อให้แก่นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสันติวิธีรวมทั้งฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะในการใช้	ส่งเสริมให้ไหว้ทักทายได้ มีเครื่องแบบนักเรียนถูกเสื้อเนตรนารี และชุดและชุดพลศึกษาสำหรับเด็ก มุสลิม สำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ อาจจัดให้ทำสมาธิเพื่อฝึกสติ เน้นให้เด็กที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกัน	เยาวชนพุทธและมุสลิมสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ และมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน เยาวชนสามารถเข้าถึงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ เยาวชนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น ไม่ทิ้งบ้านเกิด	ครูมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย	มีความมุ่งมั่นและจริงใจในการแก้ไขปัญหา (โปร่งใส รักษาคำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา ทุ่มเท ตั้งใจทำงานสุดความสามารถ ทำอย่างต่อเนือง ทำจริง มีความคิดริเริ่ม) ○ มีจิตสาธารณะ	

72 ละหมาด เป็นหลักปฏิบัติ 1 ใน 5 ประการที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกวันละ 5 เวลา ก่อนละหมาดต้องชำระร่างกาย เสื้อผ้า และสถานที่ตั้งสวด เพราะเป็นศาสนกิจที่เสมอกับการเข้าเฝ้าพระเจ้า โดยที่มนุษย์นำไปทางเดียวกับที่ค่างงอกเงยอะเสี ในประเทศซาอุดีอาระเบีย. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 124, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึงประสงค์	ครูที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
สันติวิธีแก้ปัญหาต่างๆ ใช้ภาษามลายูในการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม เนื่องจากมีความเชื่อมโยงระหว่างอักขระยิวกับภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาหลักของศาสนาอิสลาม กำหนดให้มีวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนของหลักสูตรการศึกษา	จัดกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างนักเรียนพุทธกับนักเรียนมุสลิม เช่น พานักเรียนไปเยี่ยมชมวัดและมัสยิด นิมนต์พระมาเทศน์หรือเชิญอุstad⁷³ มาบรรยายที่โรงเรียน				

73 อุstad หมายถึง คัมภีร์อัลกุรอานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เป็นชาย ส่วนครูผู้หญิง เรียกว่า อุstadzah⁷⁴. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 125, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึงประสงค์	ครูที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เห็นคุณค่าและเกิดความผูกพันกันท้องถิ่น ● กำหนดให้มีเนื้อหาสุนทรียศาสตร์โดยเรียนดนตรี กีฬา ศิลปะ และกิจกรรมพื้นฐานที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ● เรียนสามภาษา (ไทย อังกฤษ มลายู) เป็นวิชาบังคับ	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ● จัดอาหารให้ตามความเชื่อ/ศาสนาของครูและนักเรียน (ฮาลาล⁷⁴ มังสวิรัติ⁷⁵ และทั่วไป)				

74 ฮาลาล หมายถึง สิ่งที่ไม่มึนเมา เช่น บุตรเลี้ยงรับประทานอาหารฮาลาล คือ อาหารที่อนุมัติให้รับประทานได้ เช่น สัตว์ที่ผ่านการเชือดโดยกล่าวนามพระเจ้าอัลลอฮ์ ส่วนอาหารที่ไม่อนุมัติ เช่น สัตว์ที่เป็นการเชือดดังกล่าว สุกร และสุรา เป็นต้น. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสลามแห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 125. พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพมหานคร.

75 มังสวิรัติ หมายถึง การงดเว้นกินเนื้อสัตว์. รับประทานอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ มีแต่พืชผัก ีมา : พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หน้า 850.

3) ต้นแบบ

1. โรงเรียนวัดหน้าถั่ว ต.หน้าถั่ว อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐที่เป็นวิถีพุทธ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดการเรียนการสอนในวิถีพุทธ
2. โรงเรียนผดุงมาตล ต.ผดุงมาตล อ.จะนะ จ.นราธิวาส (โรงเรียนประถมของรัฐที่นักเรียนเป็นมุสลิมทั้งหมด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนวัฒนธรรมที่หลากหลาย “ไหว้สวย สลามงาม”
3. โรงเรียนอัครกษัตริยะหืออิสลามมียะห์ ต.บางนาค อ.เมือง จ.นราธิวาส (โรงเรียนมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้านการเรียนสายสามัญและสายศาสนา
4. โรงเรียนนราธิวาส ต.บางนาค อ.เมือง จ.นราธิวาส (โรงเรียนมัธยมของรัฐประจำจังหวัด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการเรียนการสอนสันติศึกษาและกีร้อาดี
5. โรงเรียนรามันห์ศิริวิทย์ ต.กาบูบอเกาะ อ.รามัน จ.ยะลา (โรงเรียนมัธยมของรัฐประจำอำเภอ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
6. โรงเรียนบ้านปอเยาะ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐประจำตำบล) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรอิสลามแบบเข้ม
7. โรงเรียนเพ็ญศิริ ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมเอกชนสามัญ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนพหุวัฒนธรรม
8. โรงเรียนพิริยานาวินคลองหินวิทยา ต.ปากถ่อ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี (โรงเรียนประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการสายสามัญและสายศาสนา
9. โรงเรียนวัดลำใหม่ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐประจำตำบล) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการทั้งสามัญ ศาสนาอิสลาม ภาษาอาหรับ โดยมีนักเรียนมุสลิมร้อยละ 97
10. โรงเรียนทรายกองดิน หนองจอก มินบุรี กรุงเทพฯ (โรงเรียนอนุบาลประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมีนักเรียนมุสลิมร้อยละ 93 และพุทธร้อยละ 7) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการที่ตอบสนองความต้องการภายในชุมชน
11. โรงเรียนสันติชนศึกษา รามคำแหง กรุงเทพฯ (โรงเรียนอนุบาล ประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมีนักเรียนเป็นเด็กมุสลิมทั้งหมด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนภาษาอาหรับและเรื่องการแต่งกายตามแบบมุสลิม

12. โรงเรียนสันติธรรมวิทยา จ.อุตรธานี (เป็นโรงเรียนมุสลิมที่มีเด็กพุทธและคริสต์เรียนมากกว่าเด็กมุสลิม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องของการอยู่ร่วมกันของนักเรียนที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม

13. โรงเรียนบ้านยะลา ต.ยะลา อ.เมือง จ.ยะลา

14. โรงเรียนพัฒนาอิสลามวิทยา ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา

15. โรงเรียนบ้านปอเยาะ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา

4) ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. จัดตั้งหรือปรับปรุงมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีปรัชญาในการจัดการศึกษาในแบบที่ตอบสนองต่อวิถีอิสลาม เพื่อรองรับการศึกษาต่อเนื่องจากระดับมัธยมของคนมุสลิมมลายูปาตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยจะเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้างสำหรับทุกกลุ่มวัฒนธรรมด้วย มีต้นแบบอยู่แล้วคือ มหาวิทยาลัย UIA (International Islamic University of Malaysia) ของประเทศมาเลเซีย

2. เสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้คณะกรรมการการศึกษาจังหวัดมาจากการเลือกตั้ง โดยต้องไม่ผูกฝ่ายการเมือง เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลงบประมาณและดูแลโรงเรียนรัฐและเอกชน และเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนรัฐให้คณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งนี้เป็นผู้เลือกและประเมินผลการทำงาน ส่วนคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดควรมีคุณสมบัติที่สำเร็จการศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษาโดยเฉพาะ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี โดยให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นทีมและให้เสนอนโยบายต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

4.4.4 สันติชนานี : สถานีตำรวจ : ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้นธารของกระบวนการนี้ คือ สถานีตำรวจ ที่ประกอบไปด้วยผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ (ตำรวจ) ตัวอาคารสถานที่ ผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ วัฒนธรรมองค์กร กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่

การทำหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ เป็นการทำหน้าที่ที่ประชาชนผู้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและผู้เสียหาย รวมทั้งญาติของบุคคลเหล่านี้ต้องสัมผัสรับรู้ได้ถึงการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการบนสถานีตำรวจ การปฏิบัติหน้าที่นอกสถานที่ ไม่ว่าจะในการตรวจค้น จับกุม ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะการทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ที่มีความละเอียดอ่อน และมีความเสี่ยงสูงที่การทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่นั้นจะกระทบหรือส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และอิสรภาพของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น ภารกิจหลักของสถานีตำรวจในฐานะต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมอาจกล่าวได้ว่า มีนัยสำคัญต่อการลดหรือเพิ่มของเงื่อนไขและแนวร่วมความรุนแรงในพื้นที่เด่นชัดยิ่ง

1) สถานีตำรวจ : ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ยุติธรรมนำชุมชนสู่สันติสุข

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นกฏอัยการศึกหรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีความต้องการที่จะให้มีการนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติมาบังคับใช้แทนกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับ

2) ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประชาชนต้องการได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความเป็นธรรมเสมอภาค เท่าเทียม ไม่รู้สึกว่าถูกเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือศาสนา

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ยึดหลักนิติธรรม – บังคับใช้กฎหมาย (เช่น การเรียก การจับ การควบคุมตัว การปล่อยตัวชั่วคราว และการสอบสวนในทุกขั้นตอน เช่น การบันทึกและการแจ้งสิทธิหรือการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้เป็นการทำงานอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ (เมื่อเข้าสู่คดีเพื่อมนุษยธรรม) ตัดสินด้วยความยุติธรรม)	มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สามารถสื่อสาร พูด และเข้าใจทั้งภาษาไทยและภาษาแม่ได้เป็นอย่างดีอย่างน้อย 1 คนอยู่ประจำสถานีตำรวจตลอดเวลา⁷⁶ หรือในกรณีที่มีการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหากไม่สามารถจัดหาได้ก็ควรต้องมีล่าม⁷⁷ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกสบายใจที่จะเข้าพุดคุย มีสถานที่ที่เหมาะสม	มีจำนวนตำรวจที่เป็นคนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ เป็นทั้งไทยพุทธและมุสลิมอย่างเหมาะสมตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่ มีความเข้าใจชนบทชนบทนิยมประชาธิปไตยวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ปฏิบัติต่อคนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคเท่าเทียม รู้และเข้าใจยอมรับในสิทธิในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา และศาสนา	มีความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความพึงพอใจของประชาชน มีความรับผิดชอบต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมาย แม้ว่าจะจะไม่ตรงกับอำนาจหรือหน้าที่ของตนเองโดยตรงก็ต้องทำงานร่วมกับประชาชนที่แจ้งต่อกฎหมาย	เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของตนได้ เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือทนายความมีส่วนร่วมในการทำบันทึกอันสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในทุกขั้นตอน กล่าวคือ ขึ้นตอนการบันทึก การตรวจค้น การจับ การควบคุม การแจ้ง การสอบสวน การปล่อยชั่วคราว การเสนอความเห็นสั่งฟ้อง รวมทั้งสามารถขอเอกสารต่างๆได้

76 แต่หากสามารถปฏิบัติได้ ควรต้องมีตำรวจที่สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาแม่ได้ทุกคนในพื้นที่.

77 คุณสมบัติของล่าม ต้องมีความรู้เฉพาะในเรื่องที่ทำหน้าที่เป็นล่ามด้วย เพื่อให้มีความเข้าใจและมีทักษะในการแปลคำหรือประโยคที่มีความหมายเฉพาะ และจบปริญญาตรี สาขาภาษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาไทยและเอกภาษามลายู.

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กติกามีส่วนร่วม
มีการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ในกรณีที่เกิดและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด หรือเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้เสียหาย เช่น การจับ การแจ้ง สืบพยาน การควบคุม การ สิทธิ การควบคุม การ สอบสวน เป็นต้น ยึดหลักความโปร่งใส-เปิด โอกาสและพร้อมที่จะให้ ประชาชนตรวจสอบการทำงานได้ (โดยยึดหลักปฏิบัติ ที่ให้ คำ เนิ น การ ตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของทางราชการ พ.ศ.2540)	ใช้ภาษาไทยตามลายคำพูด ภาษาไทยตามป้ายต่างๆบน สถานีตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชั่งป้ายชื่อหน้าสถานีตำรวจ เพื่อผลทางจิตวิทยาว่า สังคมไทยยอมรับความ แตกต่างหลากหลายทาง วัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม มีเครื่องแบบสำหรับ เจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงที่เป็น มุสลิมให้สามารถคลุมผมได้ พัฒนาสถานี ภูมิทัศน์ และบริเวณรอบๆสถานีให้ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ของคนในท้องถิ่น เช่น คว	มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ออก ตรวจพื้นที่อย่างน้อย 1 คน ที่สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ มีความเข้าใจ และมี ความ ระมัดระวังในการพูดและการ แสดงออกเพื่อให้เกียรติ ประชาชนอันจะเป็นการลด เงื่อนไขความขัดแย้ง	มีความมุ่งมั่นและจริงจัง ในการแก้ไขปัญหา (โปร่งใส ยึดหลักปฏิบัติ ตามหลักนิติธรรมรักษาทำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปัญหาทุกเรื่อง ทำจนสุด ความสามารถ ทำอย่าง ต่อเนื่อง ทำจริง มีความคิด ริเริ่ม)	มีผู้รับฟังความคิดเห็นที่ อยู่ตามสถานที่ราชการอื่น นอกเหนือจากสถานีตำรวจ เช่นที่เทศบาลหรือที่ว่าการ อำเภอ มีกระบวนการคัดเลือก คณะกรรมการสถานีตำรวจที่ โปร่งใสและสะท้อนความ เป็นตัวแทนที่หลากหลายตาม ลักษณะของกลุ่มประชากร ใน พื้นที่อย่างแท้จริงโดยไม่ต้อง คำนึงถึงฐานะทางสังคมและ เศรษฐกิจ

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
(ไม่มีภารกิจรับผู้ที่มีปัญหาอาชญากรรม (ช็อคเคย์) และไม่มีสถานีสำหรับผู้ที่บาดเจ็บ (ฮาดิม)⁷⁸) บันทึกโดยอาหมัด) • ยึดหลักการมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใส (เน้นให้รู้และเข้าถึงสิทธิของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการทำงานต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น อาสาจราจร และการเข้าร่วมตรวจค้น	ระมัดระวังการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่หน้าสถานีตำรวจในพื้นที่ที่ประชาชนกลัวว่าเป็นมูสลิม • มีห้องไกลเกลี่ย		ควรมีกรรมการตำรวจหมู่บ้านเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหารือกับตำรวจในการดำเนินงานระดับหมู่บ้านด้วย และจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้านกับสถานีตำรวจด้วย • ให้ผู้นำชุมชน⁸⁰มีส่วนร่วมในการตรวจค้นและจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น การตรวจสอบข้อผู้ที่จะถูกตรวจค้นและจับกุม รวมทั้งการเข้าไปในพื้นที่ที่จะต้องมีการตรวจค้นและจับกุม

78 อาหมัดห์ หมายถึง ไปถึง ไปถึงได้ เชื้อถือได้.

79 ฮาดิม หมายถึง พระวิฆนะหรือตำรวจตระเวนชายแดน (ช.ล.).

80 ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำหมู่บ้าน หรืออิหม่าม.

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	คำวิจารณ์ที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
การมีผู้นำศาสนาเข้ามาให้คำแนะนำในการจัดการศพในระหว่างการจัดศพพลิกศพ และในกรณีที่กำลังมีอาการให้ผู้ที่ญาติของผู้ตายไว้วางใจเป็นผู้พิมพ์ลายนิ้วมือศพ เป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ (จงปรึกษากันหรือกันในกิจการทั้งหลายเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ (อัลกุรอาน อัลอิมรอน 3-159)) ยึดหลักความรับผิดชอบ ที่ยอมรับในความผิดพลาด หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้น				

81 อัลลออิบรอฮิม เป็นชื่อซูเราะห์หนึ่ง (บท)ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์(บท).

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
โดยต้องมีการชัดเจน และการลงโทษโดยไม่ช่วยกันปกปิด (ทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และทุกคนต้องรับผิดชอบในหน้าที่) ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ในการทำงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องร่วมปฏิบัติต่อชุมชนอย่างถูกต้องตามวิถีวัฒนธรรม เช่น มีระบบการโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งที่เป็นธรรม (จงช่วยเหลือกันที่เป็นคุณธรรมและเข้มแข็ง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาปและเป็นศัตรูกัน (อัลกุรอาน อัลมาอิดะห์³²: 5-2))				

82 อัลมาอิดะห์ เป็นชื่อซูเราะห์หนึ่ง (บท) ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์(บท).

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำราวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
● ยึดหลักความคุ้มค่า ○ ใช้ทรัพยากรของรัฐให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด โดยมุ่งให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชุมชน (จงอย่ามุ่งเพียง แท้จริงพระองค์ไม่ทรงชอบบรรดาผู้ที่ไม่เพียงทั้งหลาย (อัลกุรอาน อัลอันอาน⁸³:141)) ● คำนี้จนถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การอนุญาตให้สตรีที่อยู่ระหว่างการถูกควบคุมตัวคลุมฮิญาบ⁸⁴ และให้ละหมาดได้ด้วย ● มีระบบการฝึกอบรมตำรวจ				

83 อัลอันอาน เป็นชื่อซูเราะห์หนึ่ง (บท) ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์(บท).

84 ฮิญาบ หมายถึง ผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม.

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ผู้ปฏิบัติทุกระดับ โดยจะเน้นในชั้นประทวนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้รับความรู้ในเรื่องการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี รวมทั้งการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างทักษะอย่างต่อเนื่อง				

3) ต้นแบบ

1. สถานีตำรวจภูธรรามัน อำเภอรามัญ จังหวัดยะลา
2. สถานีตำรวจภูธรลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีตำรวจมุสลิมหญิงคลุมฮิญาบมารับเรื่องและช่วยเหลือประชาชน

4) ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. ผลักดันให้มีการยกเลิกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และกฏอัยการศึก
2. ผลักดันร่างพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวมรดกและการพิจารณาคดี พ.ศ....
3. เพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ การปูนบำเหน็จ เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น
4. เพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เพียงพอ
5. เพิ่มจำนวนสถานีตำรวจในพื้นที่ห่างไกลจากชุมชน เช่น ในพื้นที่อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
6. เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การตรวจท้องที่ การเป็นเครือข่ายวิทยุสื่อสาร
7. แก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.... โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอตามแนวคิดสันติชนานิ
8. เพิ่มโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้อบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มคุณวุฒิของตำรวจให้เป็นจริง

4.4.5 สันติชนานิ: เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น : วิถีเศรษฐกิจที่มีชีวิต

จากการศึกษาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดแง่คิดว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีระบบเศรษฐกิจที่หล่อเลี้ยงชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้ค้นหาพื้นที่ที่น่าจะเป็นต้นแบบสำหรับการวางกรอบความคิดและการสร้างหลักการและรูปแบบของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน ตามข้อเสนอ “สันติชนานิ”

1) เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ‘วิถีเศรษฐกิจที่มีชีวิต’

ประชาชนกินอยู่อย่างพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคม ฐานทรัพยากร และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีวัฒนธรรมและมีปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ในชุมชนเพื่อการยังชีพและเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น อันเป็นวิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่มีชีวิต ● ต้องส่งเสริมการสร้างงานสร้างอาชีพ ● อาชีพหลัก ● อาชีพรอง ● อาชีพเสริม ● จัดให้มีระบบการผลิตและหมุนเวียนแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปของตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้	ต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือการผลิตจากสถาบันการศึกษา หรืองบประมาณจากองค์กรต่างๆ เช่น อบต. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ● ชุมชนร่วมกันสร้างและกำหนดกฎกติการ่วมกันตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กฎปฏิบัติการเล่นหรือกิจกรรมผู้นำ หรือ กฎที่จะ ● สมาชิกในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม วัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น พัฒนาและต่อยอดความคิด	ส่วนตัวและส่วนรวม ● มีการรวมกลุ่มระดมความคิดเห็น ในการดูแลจัดการตนเองในชุมชนและท้องถิ่นรวมแรงเพื่อสร้างประโยชน์สาธารณะ เช่น การเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยในหมู่บ้าน ● มีความซื่อสัตย์ในระดับปัจเจกต่อกลุ่มต่อชุมชนและค่านึงถึงประโยชน์ร่วมของชุมชนเป็นหลัก ● มีกลุ่มแกนนำซึ่งอาจจะเป็นครู หรือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านอาชีพต่างๆ ที่เข้าใจชุมชนและมีจิตสาธารณะ โดยอาจจะเน้นคนทุกวัย	● ผู้นำส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาดูงานระหว่างกลุ่ม ระหว่างชุมชน หรืออบรมเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ ● ผู้นำตามวิถีวัฒนธรรมยอมรับและให้เกียรติกันและกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างใกล้ชิด สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้ ● ต้องเป็นผู้ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนทุกระดับต่อทุกเพศทุกวัย	ประเมินศักยภาพ ติดตามข้อปัญหา และ อุ ส ร ค ความสำเร็จ ● ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ● เสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้เห็น การแลกเปลี่ยน การร่วมปฏิบัติ การร่วมเสริมสร้างเวทีชุมชน การริเริ่มเปิดพื้นที่ในการแสดงข้อเรียกร้อง ข้อเสนอแนะ ข้อคัดค้าน และร่วมดำเนินการลดข้อขัดแย้ง การดำเนินการในกระบวนการในแต่ละโครงการและแผนงานอย่างต่อเนื่อง ● สร้างกลุ่มให้เกิดพลัง และ

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถี วัฒนธรรมท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและ บริบทภาค	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ตลอดจนส่งสินค้าไปจำหน่ายในพื้นที่อื่น ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศภายในชุมชนมีความผูกพัน เกิดความเข้าใจ เกิดความรัก ความสามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันนำไปสู่สำนึกรักบ้านเกิด ● มีการนำรายได้ของกลุ่มมาแบ่งเป็นเงินปันผล ซึ่งสามารถนำมาต่อ ยอดการค้าเนกิจกรรมอื่นทางเศรษฐกิจภายในชุมชนได้อีก ● เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรในชุมชนในการส่งเสริมและสร้างอาชีพ	การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนการผลิตผสมผสานกับเทคโนโลยีในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ จนกระทั่งถึงการพัฒนาระบบการตลาด	ในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนระยะหนึ่ง ในกาสรสนับสนุนเชิงวิชาการ และส่งเสริมการทำงาน เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน		แรงบันดาลใจในชุมชน ● องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายประชาสังคม ชุมชนในพื้นที่ให้การอำนวยความสะดวกสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดและเข้าถึงการมีส่วนร่วม ● เวทีชุมชนที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มเพื่อเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ โดยมีอบต.ให้การสนับสนุนส่งเสริม

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
ที่หลากหลายให้เกิดขึ้น ● ยกย่องค่านิยมมาตรฐานสินค้าหรือบริการที่ผลิตโดยเศรษฐกิจชุมชนให้มีความมาตรฐานของตนเอง ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคและผู้ใช้บริการ เช่น มาตรฐานผู้ให้บริการ เช่น มาตรฐานเกี่ยวกับบริการออกแบบตัวผลิตภัณฑ์ มาตรฐานเกี่ยวกับความสม่ำเสมอของรสชาติมาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิต เป็นต้น				

4) ต้นแบบ

1. หมู่บ้านปิยามูมั่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผลปฏิบัติการเรื่องสวัสดิการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ รายได้เงินปันผลนำมาเป็นทุนในการต่อยอดผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่ายทั้งในและระหว่างชุมชน สร้างระบบเครดิตขายสินค้าเป็นสินค้าเชื่อให้กับสมาชิกในชุมชนให้มีปัจจัยสี่

2. ชุมชนศรัทธา/ กัมปงตักวา กลไกการมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งในกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของปัญหา

3. ชุมชนบ้านสี่สิบ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา กลุ่มนำเป็นคนไทยพุทธ การรวมตัวเข้มแข็งดี แต่ก็ไม่มีการผลิต ทั้งที่ความต้องการผลิต แต่เพิ่งตั้งสวัสดิการที่ให้กับสมาชิกเป็นเรื่องการให้กู้ (ส่วนตัว) จัดตั้งโดยภาครัฐ ศูนย์สาธิตเศรษฐกิจชุมชน มีคนมุสลิมเป็นกรรมการกองทุนอยู่ด้วย มีสิทธิการออมทรัพย์สูงถึงล้านบาท คนมุสลิมในพื้นที่ใกล้เคียงก็มาออมที่นี้ด้วย ค่าบริหารจัดการเป็นศูนย์ เหมือนกับกลุ่มออมทรัพย์ทั่วไป กรรมการกลุ่มนี้มีคนรุ่นใหม่ด้วย ทำให้กระบวนการทำบัญชีละเอียดขึ้น มีสมาชิก 1,116 คน

4. กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านพอเม็ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตั้งมาเกือบ 30 ปี ได้จัดสวัสดิการในชุมชนด้วย ให้สวัสดิการเวลาเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต ที่มีภูมิปัญญาการทำกรีซ แต่เงินออมประมาณสี่แสนสามบาท แม้จะตั้งมานานแล้ว มีสมาชิก 88 คน โดยเน้นการอยู่อย่างพอเพียง แบ่งเงินส่วนหนึ่งไปทำชะกาด 2.5% ของเงินสุทธิ

5. บ้านบอเกาะ อำเภอสูไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ชาวบ้านชอบเย็บปักถักร้อย มีนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ เข้าไปช่วยสนับสนุนกองทุนชุมชน จัดหาผ้าจักรเย็บผ้าให้ พอมีรายได้ก็เข้าสู่กองทุนชุมชน และมีศูนย์วัฒนธรรมชุมชนด้วย

6. บ้านปอเยาะ ตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องศูนย์เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจครบวงจร (พืช ผักสวนครัว ประมงน้ำจืด สัตว์เศรษฐกิจ หล่อเลี้ยงชุมชนและจำหน่ายระหว่างชุมชน) เป็นโครงการนำร่องและกำลังขยายไปสู่พื้นที่อื่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

7. บ้านวังน้ำเย็น หมู่ 2 ตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (ขนมทองพับ)

8. บ้านกอปีเยาะ ตำบลกะมียอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลิตภัณฑ์หมวกกอปีเยาะ ส่งออกจำหน่ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกกลาง

9. บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5) ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. เสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้นำชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน
2. ผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ.... (ส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน)
3. สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง มีจิตวิญญาณในการพึ่งพาตนเอง ประชาชนอดทนอย่างต่อเนื่องไม่หวังผลระยะสั้น
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคิดและนำเสนอโครงการเพื่อนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีหรือคณะเกษตรศาสตร์ควรเพิ่มทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ต่อชุมชน
6. สร้างฐานความรู้ให้เป็นสมบัติของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดเศรษฐกิจชุมชน
7. ควรมีสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมเพื่อการรวมตัวของสมาชิกหรือจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือเรื่องของชุมชน เช่น มัสยิด วัด หรือสภาประชาชน
8. ควรเป็นกลุ่มที่เกิดตามธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง เช่น ด้วยการนำเสนอแนวความคิด การพูดคุย
9. สร้างกระบวนการค้นหา สนับสนุน ยกย่อง ส่งเสริมบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากความรู้ ความสามารถนั้น
10. ในกรณีที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดจากระบบที่รัฐริเริ่ม ส่งเสริม ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนต่อยอดและขยายผลอย่างต่อเนื่อง
11. ส่งเสริมบทบาทของสตรีในชุมชน ให้มีบทบาทนำในการผลักดันการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวคิดนี้

6) ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. การรวมกลุ่ม /รวมตัวทำได้ยาก
2. ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ภูเขาถล่ม ระบบชลประทานไม่เหมาะสม สัตว์บางชนิดทำลายพืชสวนไร่นา รวมทั้งความไม่สงบในพื้นที่
3. ขาดความรู้ ทักษะในการเขียนโครงการ และการแปลงความคิดไปสู่การปฏิบัติ
4. ขาดผู้สนับสนุนองค์ความรู้ และการฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง

5. ขาดทักษะ การติดตามประเมินผล การใช้งบประมาณ
6. ขาดเครื่องมือ เทคโนโลยี การกระจายสินค้า การบรรจุผลิตภัณฑ์ และระบบการตลาด
7. มักเกิดโครงการที่ไม่สนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เช่น โครงการที่ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรในท้องถิ่น

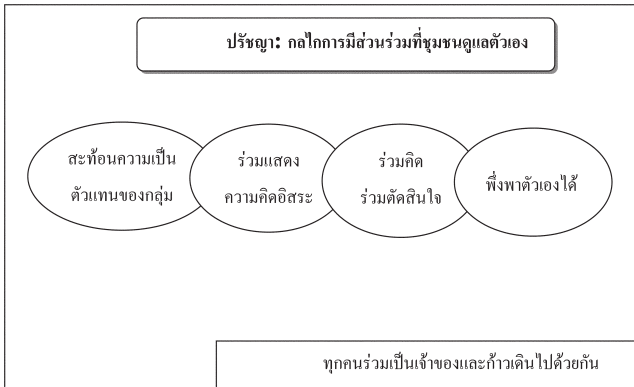
4.4.6 สันติธานี : กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน : สภาพ พลเมือง : ริเริ่มที่ประชาชน ให้ประชาชนผลักดันรัฐ

กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่นี้ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริการของรัฐ มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผล และรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

“สันติธานี” สนับสนุนประชาชนและชุมชนพื้นที่ในการสร้างกระบวนการ และนำกลไกการมีส่วนร่วมไปใช้ให้ชุมชนเกิดพลังและความเข้มแข็ง กระบวนการมีส่วนร่วมสร้างสำหรับดำเนินการและเชื่อมโยงภารกิจ และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ใช้เป็นพลังในการริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงผลักดันและเปลี่ยนแปลงแก้ไข ทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดจนสร้างข้อเสนอแนะและหาทางออก เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้อยู่ร่วมกันบนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุมชนที่จะมีกลไกการมีส่วนร่วมตามข้อเสนอแนะจะเป็นชุมชนที่ยังมีความเป็นชนบท อยู่ในพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล เรียกกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนตามข้อเสนอแนะว่า “สภาพพลเมือง”⁸⁵

แผนภูมิที่ 3

85 ข้อเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับสภาพพลเมืองนี้ เป็นความพยายามที่จะออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะตัวสอดคล้องกับสภาพและสถานะแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุนี้แนวความคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 251 ซึ่งเป็นการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน อันมีลักษณะเป็นการทั่วไป ก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินการตามแนวคิดและข้อเสนอสภาพพลเมืองในรายงานนี้ได้.

1) **ปรัชญาของกลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนดูแลตัวเอง**
เจ้าของบ้าน คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการดีที่สุดว่าอยากจะอาศัยอยู่ในบ้านแบบใด เจ้าของบ้านทุกคนต่างต้องการที่จะรู้สึกว่าตนมีอำนาจดูแลจัดการบ้านของตัวเอง

ดังนั้น ชุมชนเป็นผู้กำหนดและแสดงความต้องการว่าจะให้กลไกของรัฐทำอะไร แต่ภาครัฐจะต้องปรับบทบาทจากเดิมที่รัฐจะเป็นผู้กำหนดและเชิญให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล มาเป็นภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ความต้องการของชุมชนเกิดขึ้นได้จริง

2) **อำนาจหน้าที่ของสภาพลเมือง**

- กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน
- ออกกติกาการอยู่ร่วมกันของชุมชน
- แก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน
- กำกับ ดูแลการบริการ/การทำงานของหน่วยงานภาครัฐภายในชุมชน

3) **องค์ประกอบของสภาพลเมือง**

- **ผู้นำท้องถิ่น (ภาครัฐ)**
 - กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้แทนสถานีตำรวจ/ ผู้แทนหน่วยเฉพาะกิจทหาร/ ผู้แทนโรงเรียนในพื้นที่/ ผู้แทนโรงพยาบาลในพื้นที่
- **ผู้นำท้องถิ่น (การเมือง)**
 - นายกอบต./ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- **ผู้นำศาสนา**
 - โต๊ะอิหม่าม/ เจ้าอาวาส/ อูstad/ โต๊ะครู
- **ผู้นำธรรมชาติ**
 - ครูอาจารย์/ ปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้นำชุมชน
- **ผู้นำกลุ่มสังคมในพื้นที่**
 - ผู้นำกลุ่ม/องค์กร/สมาคมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชนนักศึกษา เป็นต้น

4) การเกิดขึ้นและเคลื่อนไหวของสภาพเมือง

- เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เริ่มจากมีผู้เสนอปัญหาหรือข้อหาหรือ ที่จำเป็น ต้องปรึกษาหารือเพื่อหาข้อยุติหรือการตัดสินใจ

- เมื่อการปรึกษาหารือหรือการตัดสินใจแล้วเสร็จในเรื่องใด ครั้งใด สภาพเมืองก็จะสลายตัวไป จนกว่าจะมีปัญหาหรือข้อหาหรือที่จะต้องปรึกษาหารือ หรือตัดสินใจอีก

- การเสนอปัญหาหรือข้อปรึกษาหารือ ให้เสนอต่อผู้นำท้องถิ่น จากนั้นผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้เชิญให้สมาชิกสภาพเมืองมาประชุมกันตามวันเวลาและ สถานที่ที่กำหนด

- ผู้เสนอปัญหาอาจเป็นประชาชนในพื้นที่เสนอปัญหาที่เห็นว่ามี ความสำคัญกระทบต่อส่วนได้เสียโดยรวมของประชาชนก็ได้

5) สภาพบังคับของสภาพเมือง

- เมื่อสภาพเมืองลงมติหรือตัดสินใจในเรื่องใดแล้ว ให้แจ้งมติหรือ การตัดสินใจในเรื่องนั้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการต่อไปหรือ ให้ผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องรับข้อมติหรือการตัดสินใจนั้นไปผลักดันให้เป็นผลสำเร็จ ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมติหรือการตัดสินใจนั้น

- มติหรือการตัดสินใจนี้ ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย แต่อาศัยการ ให้ความร่วมมือและการกดดันทางสังคมในพื้นที่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ต้องตอบสนองต่อความต้องการนั้น

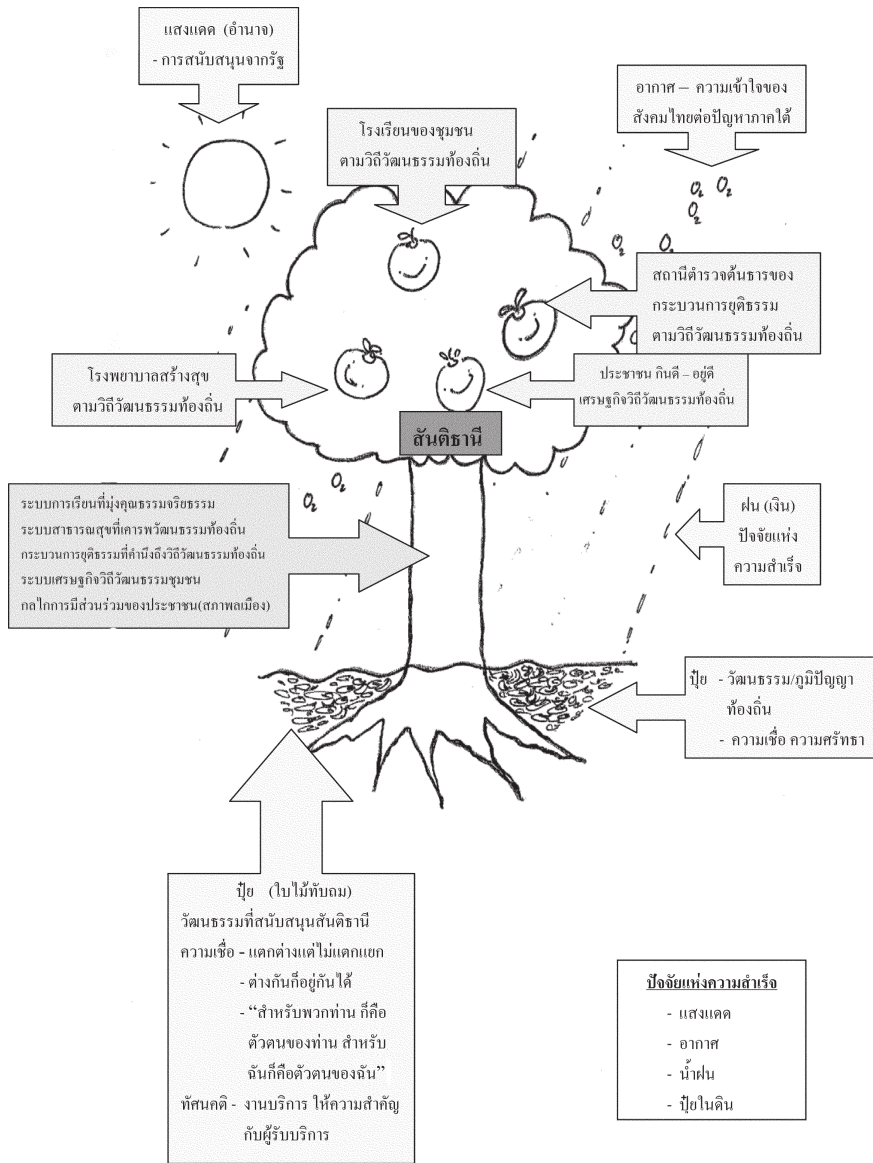
6) กฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสภาพเมือง

- สภาพเมือง เป็นการรวมตัวกันตามธรรมชาติหรือด้วยความสมัครใจ สมาชิกของสภาพเมือง มารวมตัวกันด้วยจิตใจที่ต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยตัวเอง จากพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจของคนในพื้นที่เองโดยตรง ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่จะใช้แสดงการตั้งอยู่อย่างถาวรของ องค์กรนี้ หรือเพื่อการดำเนินงานขององค์กรนี้

- อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การประชุมปรึกษาหารือแต่ละครั้งเป็น ไปด้วย ความเรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว สมาชิกสภาพเมืองที่มาร่วมประชุมสามารถออก หรือนำกฎข้อบังคับที่มีอยู่แล้ว มาใช้บังคับสำหรับการประชุมปรึกษาหารือครั้งนั้นๆ ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของการประชุมปรึกษาหารือในแต่ละครั้ง

แผนภูมิที่ 5

ความคาดหวังของ “สันติชน: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” จึงเป็นชุดข้อเสนอเพื่อแก้ไข
ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เชื่อว่าจะช่วยลดเงื่อนไขการเลือกใช้
ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แต่แนวคิดนี้จะบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ
แนวทางการขับเคลื่อนและปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ได้ศึกษาวิเคราะห์
ไว้ในบทที่ 5

บทที่ 5

แนวทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” เป็นรูปแบบหนึ่งของเครื่องมือที่นำมาใช้แก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างบรรยากาศในพื้นที่ให้เกิดสันติสุขร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์จะพึงมีพึงได้ เป็นการสนองตอบต่อความเชื่อ ความศรัทธาตามชาติพันธุ์และศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนาน

แม้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในข้อเสนอ “สันติธานี” จะไม่ครอบคลุมบริการภาครัฐทั้งหมด แต่หากทำได้แล้วเชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายไปในกิจกรรมอื่นๆ ด้วย และอาจครอบคลุมได้ทุกกิจกรรมที่มีหลักการ รูปแบบและเป้าหมาย ในทำนองเดียวกัน ซึ่งคงต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่ง ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการขับเคลื่อนข้อเสนอนี้ให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ที่ต้องทำงานร่วมกัน สอดประสานอย่างสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน ด้วยเป้าหมายเดียวกัน โดยมีภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน

การให้ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนก็คือการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาในระบบคิด การทำงานเป็นกลุ่มรักสามัคคีกัน และให้อภัยซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่ยั่งยืนตลอดไป

5.1 แนวทางการขับเคลื่อน “สันติธานี”

การขับเคลื่อนข้อเสนอ “สันติธานี” สู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลจริงมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. เผยแพร่ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยข้อเสนอสันติธานีแก่ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานภาครัฐและ

เอกชนในพื้นที่ ให้รับรู้และเข้าใจรูปแบบและกลไกการทำงานของสันติชนาธิ โดยประชาสัมพันธให้ทราบเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับคัดเลือกเพื่อนำร่องการปฏิบัติ ตามข้อเสนอ⁸⁶

2. เมื่อประชาชนในพื้นที่นำร่องเกิดความเข้าใจและการยอมรับข้อเสนอ สันติชนาธิ และพร้อมที่จะร่วมมือแล้ว จึงประสานงานกับภาคส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อลงมือปฏิบัติต่อไป โดยในวาระเริ่มแรกต้องดำเนินการ ให้มีการประชุมสภาพลเมืองขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้เป็นกลไกหลักในการสร้าง ฉันทานุมติและขับเคลื่อนขั้นตอนต่างๆ ตามข้อเสนอสันติชนาธิต่อไป

3. สภาพลเมืองจะจัดทำร่างแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนาธิ กำหนดบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนั้น รวมทั้งงบประมาณและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งวางกำหนดขั้นตอนในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติตามแผน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข ข้อเสนอสันติชนาธิในอนาคต

4. เริ่มดำเนินการตามแผน โดยการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ได้รับมอบ หมายจากสภาพลเมืองในพื้นที่ให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนกับหน่วย งานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.) เพื่อให้ศอ.บต.ร่วมเป็น แกนกลางภาครัฐในการขับเคลื่อนการนำร่องปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนาธิ ส่วน หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน ได้แก่ กระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

5. จัดตั้งสำนักงานบริหารโครงการสันติชนาธิ มีองค์ประกอบจากภาค ประชาชนภาคประชาสังคมและภาครัฐ มีคณะกรรมการบริหารโครงการ รับผิดชอบในภาพรวม การจัดหางบประมาณ การดำเนินการแก้ไขปัญหาติดขัด เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ติดตามประเมินผล แก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติตามแผน รวมทั้งการประชาสัมพันธ เผยแพร่ข้อมูลและผลการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวกับข้อเสนอสันติชนาธิ และมีคณะ ทำงานอีก 4 คณะ คือ คณะทำงานขับเคลื่อนโรงพยาบาล โรงเรียน และสถานี ตำรวจและคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนตามข้อเสนอสันติชนาธิ

86 ในเบื้องต้น นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้คัดเลือก พื้นที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมไว้ รวม 3 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลาไว้ ได้แก่ ตำบลหน้าถ้ำ ตำบล ลำใหม่ และตำบลยะลา.

3. งบประมาณและเครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการขับเคลื่อนข้อเสนอสันติชนานี

4. การประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนข้อเสนอสันติชนานี

5. การขาดความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่

6. สภาพความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่

7. ความแตกต่างในวิถีวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่เอง เช่น คนไทยพุทธกับคนมุสลิมหลายภาคในพื้นที่เดียวกัน

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนข้อเสนอสันติชนานี

1. ปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ต่างๆ ให้เอื้อต่อการทำงานและสอดคล้องกับอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อปรับทัศนคติและแนวคิดที่ทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

3. จัดงบประมาณและเครื่องมือต่างๆ ให้เพียงพอแก่การทำงานขับเคลื่อนตามข้อเสนอนี้

4. ให้ภาคส่วนต่างๆ กำหนดบุคลากรที่แน่ชัดเพื่อการประสานงานที่รวดเร็ว แม่นยำ

5. เผยแพร่ข้อมูล และให้ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอสันติชนานีแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย

5.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนข้อเสนอ “สันติชนานี”

1. การส่งสัญญาณของรัฐบาลในเรื่องทิศทาง นโยบาย และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เข้มข้น จริงจัง เป็นเอกภาพ และเป็นรูปธรรม ที่ยึดหลักปฏิบัติด้วยแนวทางวิถีวัฒนธรรมในฐานะยุทธศาสตร์นำ โดยเฉพาะการนำหลักการทางศาสนามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและใช้หลักสันติวิธี บนแนวคิดวิถีพุทธวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ไม่ใช่ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และเน้นการใช้หลักนิติ-รัฐศาสตร์-นโยบาย เพื่อลดเงื่อนไขการเลือกใช้ความรุนแรงทั้งจากภาครัฐและกลุ่มขบวนการ

2. การปรับเปลี่ยนวิธีคิด ความเชื่อ การปฏิบัติ และกระบวนทัศน์ใหม่ในการแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนจากที่เคยมองปัญหาความไม่สงบ

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ต้องใช้กำลังอาวุธเพียงมิติเดียว ต้องเปลี่ยนเป็น มิติความมั่นคงของประชาชนและต้องเพิ่มมิติด้านวิถีวัฒนธรรมให้ควบคู่กับมิติ ด้านความมั่นคงด้วย นั่นคือ การให้ความสำคัญกับการลดเงื่อนไข และลดการ เลือกลงใช้ความรุนแรง ด้วยการต่อสู้ด้วยยุทธศาสตร์สันติวิธี ยึดหลักสันติวิธีเป็น เป้าหมายเดียวที่จะต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง การดำเนินการต่างๆ ด้าน ต้องเริ่ม จากการไม่มีอคติและยึดมั่นอยู่บนความเคารพให้เกียรติ และตระหนักในคุณค่า อัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ที่มีความหลากหลายภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะ ส่งผลเป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการแก้ไขปัญหา

3. การพัฒนาองค์กรการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ให้มีความชัดเจนและมีเอกภาพ และยั่งยืนทั้งในเรื่องยุทธศาสตร์ สถานภาพ บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดพลังต่อการแก้ไขปัญหา และ จะมีผลต่อการประหยัคงบประมาณ

4. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ และทัศนคติที่ดีในการ มีส่วนร่วมในหมู่ประชาชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ ร่วมคิด กำหนดนโยบายดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหา อย่างเป็นระบบ ประชาชนสามารถนำกลไกการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ และ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการสะท้อนความเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เริ่มจาก ฐานราก มิใช่เฉพาะระดับผู้นำชุมชนเท่านั้น โดยใช้ต้นทุนทางสังคมที่เป็นจุดแข็ง ทั้งด้านศาสนาและทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่นมารวมกลุ่มรวมพลังให้แข็งแรง เพื่อการแสดงออกในการคิดวางแผนกำหนดนโยบายการปฏิบัติและสร้างพลังร่วม ในการแก้ไขปัญหา

5. การสื่อสาร เผยแพร่ ธรรมะอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อสร้างความ เข้าใจต่อข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” เพื่อปรับกระบวนการ ทศน์ของ คนในสังคมไทย ให้เข้าใจความเป็นจริงของปัญหา สถานการณ์และแนวทางการ แก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบร่วม กันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเป็นการผนึกกำลังของคนในชาติที่จะสร้าง ภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการสร้างกระแส การกระตุ้นให้ใช้ความรุนแรง และความเชื่อ ว่าสันติวิธีนั้น ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา

6. การทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แสดงออกถึงการดำเนินการตามวิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง เช่น นโยบาย ให้มีความสำคัญกับภาษาถิ่น สามารถสร้างกิจกรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมได้โดยการ เขียนป้ายบอกทางด้วยภาษามลายู ในสถานที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้

กิจกรรมเป็นการสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่กับความจริงใจของหน่วยงานของรัฐว่า ได้แสดงออกถึงการเริ่มปฏิบัติโดยใช้แนวทางสันติวิธีบนพื้นฐานวิถึวัฒนธรรมเคารพ อัตลักษณ์

7. การให้ความสำคัญแก่กลุ่มพลังทางวัฒนธรรม ส่งเสริมบทบาทของกลุ่มพลังทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งและเกิดเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกันระหว่างชุมชน กลุ่มพลังทางวัฒนธรรมนี้ ได้แก่

7.1 กลุ่มศาสนา ผู้นำศาสนาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่ สามารถ ลดอคติระหว่างชาติพันธุ์ ทั้งเป็นผู้เชื่อมโยงหลักการทางศาสนากับการพัฒนาชุมชน

7.2 กลุ่มสตรี เปิดพื้นที่ให้สตรีมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เช่น การตั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเฝ้าระวังปัญหา เพื่อช่วยกันป้องกันปัญหา ความรุนแรงในเด็กหรือเยาวชน และในครอบครัว ทั้งในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

7.3 กลุ่มเยาวชน เป็นอนาคตของแผ่นดิน มีพลังและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน ต้องให้ความรู้และสร้างศักยภาพในการคิด ผสมผสานกับการมีจิตสาธารณะ

7.4 กลุ่มครูที่สอนในตาติกา (เด็กเล็ก) กลุ่มอุซตาซที่สอนในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ และอาจารย์มุสลิมที่สอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชน นับว่าเป็นพลังทางศาสนาที่สำคัญในการพัฒนาประชาชนในพื้นที่ รัฐควรให้ความไว้วางใจและความมั่นคงปลอดภัย ตลอดจนทำให้ได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่เหมาะสม

7.5 กลุ่มสื่อมวลชนท้องถิ่น สนับสนุนให้มีหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ที่ใช้ภาษาท้องถิ่น

7.6 กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชน

8. ภาคประชาสังคม (Civil Society)⁸⁷ แนวคิดประชาสังคมช่วยขับเคลื่อนแนวทางสันติวิธีเพราะแนวคิดประชาสังคม เน้นปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชน เห็นว่า ตนเป็นพลเมือง เป็นกำลังของชุมชน ทำให้เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ที่ทัดเทียมกัน และเข้าสู่การเป็นประชาสังคมที่ผู้คนมีความเสมอภาค ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวทางการเมือง ปรรณนาการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของ

87 ภาคประชาสังคม หมายถึง ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมที่มีไว้ภาครัฐหรือราชการ ไม่มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องและไม่ใช้คนที่ “มีส่วนได้เสียในเรื่องที่มีข้อขัดแย้งนั้น”.

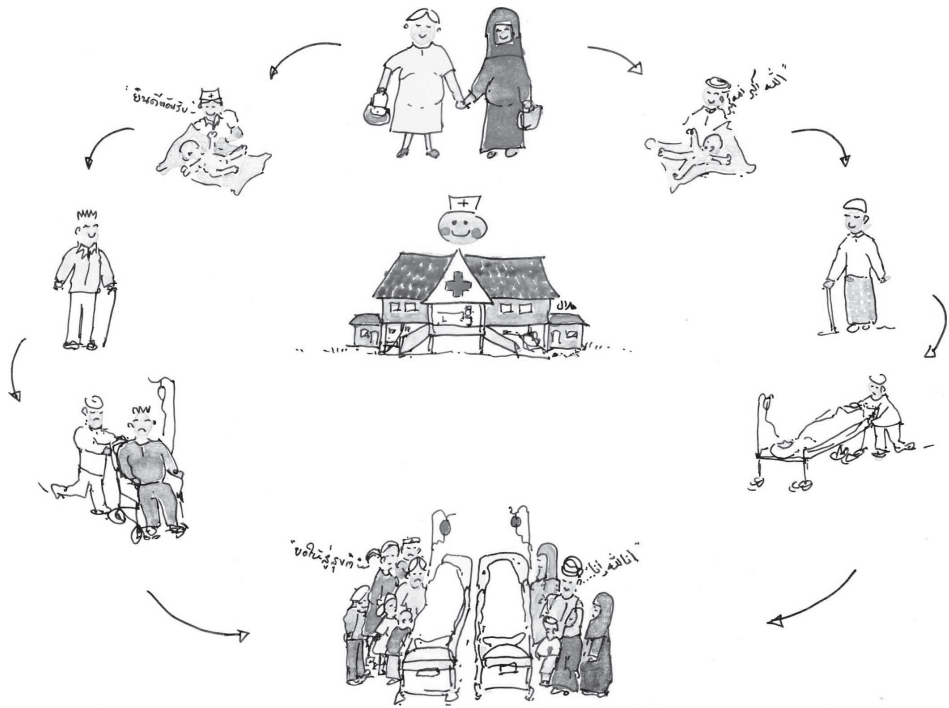
ส่วนรวม ชักนำให้คนเข้าร่วมในประชาสังคมและนำประชาสังคมไปในทิศทางที่แก้ไข้ปัญหาส่วนรวมให้ดีขึ้น

9. ระบบการจัดสรรงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้อเสนอสันติชนา และต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำแผนงานและโครงการที่ต่อเนื่อง ชัดเจน ทันเวลาและทันกับสถานการณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาครัฐมีการติดตามประเมินผลโครงการตามข้อเสนอสันติชนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ครบวงจร เพื่อการวัดผลสัมฤทธิ์ ในการขยายต่อโครงการและขยายพื้นที่สันติชนา

10. เสริมสร้างความเข้าใจกับประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อองค์การการประชุมโลกมุสลิม (Organization of Islamic Conference - OIC) สันนิบาตมุสลิมโลก (Muslim World League) และองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งให้ความสำคัญกับคนมุสลิมมลายูปาตานี ในต่างประเทศ เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีในการขับเคลื่อนการแก้ไข้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยข้อเสนอสันติชนา เนื่องจากประชาคมโลกได้ติดตามเฝ้ามองสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมาตลอด

11. การปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อสร้างบรรยากาศและผลของหลักนิติธรรมที่เป็นรูปธรรมในสังคม รวมทั้งการเร่งรัดสะสางคดีสำคัญๆ อย่างรอบคอบและเป็นธรรมเพื่อลดการเป็นเงื่อนงำและกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่โดยตรง

12. น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนาด้วย

บทที่ 6

บทสรุปและความคาดหวัง

6.1 บทสรุป

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม” นี้ เป็นข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของประชาชน โดยเน้นไปที่การดำเนินงานของหน่วยงานบริการภาครัฐ ให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน การสาธารณสุข การศึกษา กระบวนการยุติธรรม และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อจัดการท้องถิ่นที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีอำนาจในการดูแลท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าเสนอเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งคณะนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 เชื่อมั่นว่า จะสามารถลดเงื่อนไขความคับข้องใจของประชาชนลงได้และจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดสันติสุขที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

หัวใจสำคัญของข้อเสนอสันติธานีอีกประการหนึ่งคือ เมื่อชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่การดำเนินการใดๆ จึงต้องให้สมาชิกและผู้หน้าที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและผลักดัน โดยมีภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมตามความจำเป็นของชุมชน

โจทย์สำคัญที่เกิดขึ้นตามมา คือ จะทำอย่างไรให้ “พื้นที่ที่มีบริบทการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” เกิดขึ้นและสัมผัสดังต่อไปนี้ เป็นรูปธรรม ความพยายามในการก่อร่างสร้างรูป “สันติธานี” ซึ่งมีลักษณะของความเป็นพื้นที่ที่สะท้อนและปฏิบัติตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยไม่ละเลยต่อความต้องการและการดำรงอยู่ของประชาชนกลุ่มอื่น จึงเกิดขึ้น

สาระสำคัญของข้อเสนอสันติธานี จึงเป็นข้อเสนอของพื้นที่ ในความคิดคำนึงของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สังคมไทยได้เห็นว่า แท้จริงแล้ว สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่เรียกร้องคือ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ที่ไม่ว่าจะเป็นใคร และอยู่ในพื้นที่ส่วนใดของโลก ก็ควรจะได้รับการตอบสนอง หากภาค

รัฐสามารถสนับสนุนส่งเสริมในการจัดการพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตามข้อเสนอสันติชาตินี้ขึ้นมาได้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็จะเป็นการตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการลดเงื่อนไขที่เป็นรากเหง้าของความรุนแรงและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดสันติสุขได้ในที่สุด

6.2 ความคาดหวัง

ข้อเสนอ “สันติชาตินี้” จึงเป็นความพยายามที่จะทำให้มีเครื่องมือเชิงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม เพื่อ

1. ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถมองเห็นจับต้องได้ และดำเนินการได้ง่าย โดยไม่ต้องตีความ
2. ลดช่องว่างแห่งความไม่ไว้วางใจระหว่างวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้มีจินตนาการที่ต่างกัน
3. ให้มีความยืดหยุ่นมากพอที่ชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องจะสามารถปรับเปลี่ยนบริบทของโครงสร้างและรายละเอียดของข้อเสนอสันติชาตินั้นเป็นที่พอใจ ก่อนนำไปขยายผล

6.2.1 ความคาดหวัง : สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติชาตินี้”

1. ความต้องการพื้นฐานของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม
2. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เห็น ว่า สังคมไทยยอมรับอัตลักษณ์ และวิถีวัฒนธรรมของตน นำมาซึ่งความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย สามารถลดเงื่อนไขส่วนหนึ่งของความรุนแรงได้
3. ชุมชนมีความเข้มแข็ง รักท้องถิ่น สามารถดูแลตัวเองให้เกิดความสงบสุขได้ และจะสามารถขยายผลสู่สันติสุขในระดับจังหวัด และภูมิภาคได้ในที่สุด

6.2.2 ความคาดหวัง : สังคมไทยจะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติชาตินี้”

1. การลดลงของความรุนแรงและเพิ่มโอกาสที่จะเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยงบประมาณที่คุ้มค่าและในขณะเดียวกันเกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นจุดแข็งของประเทศไทยในแง่ของการสร้างศักยภาพการแข่งขันในประชาคมอาเซียนที่มีประชากรจำนวนมากนับถือ

ศาสนาอิสลามและพหุศาสนาหลาย รวมทั้งในแง่ของการท่องเที่ยวไทยที่ชูความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการแก้ไขปัญหาคด้วยสันติวิธี และเชื่อด้วยความมั่นใจว่าสันติวิธีแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงได้อย่างยั่งยืน

6.2.3 ความคาดหวัง : สังคมโลกจะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติธานี”

1. ช่วยลดอคติที่สังคมโลกบางส่วนมีต่อคนมุสลิม สร้างความเข้าใจและก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมและนานาชาติ

2. ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมและนานาชาติไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3. นานาชาติเห็นคุณค่าของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข เพราะการนำสันติภาพสู่ภูมิภาคถือเป็นส่วนหนึ่งของการนำสันติภาพสู่โลก

4. สามารถนำแนวคิดนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในภูมิภาคอื่นของโลกที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในลักษณะเดียวกัน

การขับเคลื่อนข้อเสนอสันติธานี เชื่อว่าย่อมมีอุปสรรคบ้าง เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ใช้กับคนท้องถิ่น ซึ่งมีอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทั้งยังเป็นการนำไปใช้แก้ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน การดำเนินการใดๆจึงต้องพิจารณาและดำเนินการด้วยความรอบคอบ เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจไปกระทบกับวิถีวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่มหนึ่งได้ ไม่ว่าจะเป็กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ตาม

คงไม่มีวิาพิเศษชนิดหนึ่งชนิดใดที่จะสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในชั่วข้ามคืน ปัญหาที่มีความรุนแรงและมีหลายมิติทับซ้อนกันเช่นนี้ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยแนวทางและมาตรการที่ครอบคลุมทุกมิติในการแก้ไขปัญหา พร้อมกันกับการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วนในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- เกษรชัย และหิ้มและดลมนรรัตน์ บากา. การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิม เพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี. 2553.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอ.) รายงานเรื่อง เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ. 2549.
- ครองชัย หัตถา. อาณาจักรลังกาสุกะ. กรุงเทพฯ . 2552.
- คลังปัญญา. สังคหวัดดู 4. [Online] วันที่ 26 สิงหาคม 2554. ที่มา URL:<http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัดดู4>.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ฐานะของสถานศึกษาในประเทศไทย. สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ
- เขียนฉีฉิน.แปลโดยอาทร ฟุ้งสาคร รองศาสตราจารย์. สถานการณ์โลกกับการทูตจีน. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพฯ. 2554.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ศาสตราจารย์. แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน, [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่มา : URL:<http://esaanvoice.net/esanvoice/know/show.php?Category=learn&no=1549>.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (ม.ป.ป.) อนาคตเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ของไทย. [Online] วันที่ 20 พฤษภาคม 2554. ที่มา: URL:<http://www.sahanetilaw.com/index.php?>
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: สาเหตุสำคัญ.โครงการปรัชญาคุณวิสัยทัศน์ทิศทางการพัฒนาการบริหาร มหาวิทยาลัยปทุมธานี. จังหวัดปทุมธานี. 2553.
- ทีมข่าวอิสรา. เชื่อกอดกำลังพลได้กว่าครึ่งแสน ทหาร 3.4 หมื่นนาย งบเบียดเสียดพุ่ง, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิสรา, วันที่ 26 มกราคม 2554 [Online] วันที่ 30 เมษายน 2554. ที่มา URL:<http://south.isranews.org/backword-statistic/70234-.html>
- ธีระ รุญเจริญ. รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2545.

- นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1. รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. พ.ศ. 2552.
- บัณฑิต สมะธอน และคณะ. โครงการพัฒนาธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ. ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ. 2549.
- ปกรณ์ พึ่งเนตร. เปิดตัวเลขทางการ 7 ปีดับไฟใต้ 1.45 แสนล้าน ป่วน 11,523 ครั้ง ตาย 4,370 ราย ยกฟ้อง 45%. ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันจันทร์ที่ 11 มกราคม 2554 [Online] วันที่ 12 เมษายน 2554. ที่มา URL: <http://south.isranews.org/academic-arena/6847-145-11523-4370-45.html>.
- ป้วย อึ้งภากรณ์. บทความเรื่อง จากกรรมมารดาถึงเชิงตะกอน [Online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554. ที่มา: URL: [.http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2](http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2).
- พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา อำเภอมืองยะลา จังหวัดยะลา. ทำให้สัมภามณ์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2554.
- ประเวศ วะสี, ศาสตราจารย์. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. [Online]. วันที่ 4 สิงหาคม 2554. ที่มา: URL: http://research.mcu.ac.th/_htmlfile/menu3/buddhistpv/002.html.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. พระมหาคัมภีร์อัลกรุอัน ฉบับแปลภาษาไทย. ศูนย์กษัตริย์ฟ้าฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกรุอัน ประเทศซาอุดีอาระเบีย. 1997.
- มดิชนรายวัน วันที่ 21 พฤศจิกายน 2545. แถลงการณ์ของ “กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้.
- มัสลัน มาหะมะ (แปล). Omar Obaid Hasana. Islam Value and Identity. สถาบันศึกษาและวิจัย ประเทศกาตาร์. 2009.
- รุ่ง แก้วแดง. (ม.ป.ป.) วิกฤต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และทางออก. [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา URL: <http://sukaew.org/new/vk.doc>.
- สุพล (ชากีริน) บุญมาเลิศ. วิถีชีวิตมุสลิม บริษัทสำนักพิมพ์ประสานมิตร(ปสม) จำกัด. กรุงเทพฯ. 2549.

- วารวิทย์ บารูและคณะ. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร เรื่อง มลายุปาตานี ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลง. เอกสารประกอบการประชุม กำหนดแนวทางการนำผลการวิจัยด้านปัญหาชายภาคแดนใต้ไปสู่การปฏิบัติ. 2552.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. การเมือง. [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา URL: <http://Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง>.
- ศรีสมภพ จิตรภรณ์ศรี. 32 เดือนแห่งความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี. 2549.
- ศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. แตกต่างด้วยศรัทธา ไม่แตกแยกในความเป็นไทย. [Online] วันที่ 10 กรกฎาคม 2554. ที่มา: URL: http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=814&Itemid=47&lang=26k.
- สันติ อัครดิรุส. หมากรุกชีวิต 3 จังหวัดชายแดนใต้ มุมมองจากประสบการณ์จริงในพื้นที่. สมาคมส่งเสริมการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ. 2550.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทยและมลายูลี้น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ. 2544.
- เสรี พงศ์พิศ, รองศาสตราจารย์. มหาวิทยาลัยชีวิต เศรษฐกิจวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง. [Online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554. ที่มา :URL:<http://gotoknow.org/blog/prypilas/445247>.
- อาคม ใจแก้ว. รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการประยุกต์ใช้. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี. 2553.
- อันนัดวีเย, อนุหัมชะฮ. (ม.ป.ป). แด่ปัญญาชนมุสลิมที่รัก. (ออนไลน์). [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา URL: <http://www.majlis-ilmi.org/slam/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=viewarticle&artid=8&page=1>.
- อนุล อลา เมาคูดี แปลโดย บรรจง บินกาซัน. ระบอบชีวิตอิสลาม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อัล อะมีน. 2542.
- อับดุลสุโก ดินอะ. การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ตามกระบวนการชูรอ: กรณีหลักการศาสนาอิสลามกับกระบวนการชูรอ โครงการจัดการความรู้เครือข่ายชุมชนมุสลิม. 2551.

รายชื่อนักศึกษา
หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 2
สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

1 นายกรศิษฏ์ ภัคโชตานนท์	ผู้อำนวยการฝ่ายบำรุงรักษาโรงไฟฟ้า บางปะกง การไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย
2 ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	ประธานกรรมการกลุ่มบริษัทซัคเซส
3 น.ส.เกษรา รื่นภิรมย์	รองประธานกรรมการคณะ ประสานงานทูตสันติภาพ มูลนิธิสหพันธ์สันติภาพสากล (ประเทศไทย)
4 พล.ต.ท.ศักดิ์พงษ์ ศรีพาณิชย์	ผู้บัญชาการประจำสำนักงาน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
5 นายโมสิต ล้อศิริรัตน์	ผู้เชี่ยวชาญด้านที่ปรึกษาอุทกวิทยา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
6 พ.ต.อ.จักรภพ ท้าวฤทธิ์	ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
7 พล.ต.ต.จำรูญ เด่นอุดม	สมาชิกสภาพัฒนาการเมือง/ ประธานมูลนิธิวัฒนธรรมอิสลาม ภาคใต้
8 พล.ต.จำลอง คุณสงค์	รองผู้บัญชาการกองบัญชาการผสม พลเรือน ตำรวจ ทหาร (พตท.) กอ.รมน.ภ4 สน.
9 นายจิรภัฏ ฤกษ์มณีรัตน์	เลขานุการอนุกรรมการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน อัยญา วุฒิสภา

10	ดร.ชนากานต์ ยืนยง	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดปทุมธานี/ อธิการบดี มหาวิทยาลัยปทุมธานี
11	ดร.ชมพูนุช บัวบังศรี	ประธานคณะกรรมการป้องกันการ ทะเลาะวิวาทของนักศึกษาอาชีวะ กลุ่ม 4 ชนบุรี กระทรวงศึกษาธิการ
12	นายชาญวิทย์ ผลชีวิน	ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากร สำนักพัฒนาการกีฬาและ นันทนาการ (กรมพลศึกษา)
13	ร.อ.ชิตชนกสิทธิ์ วัฒนศิริธร	กรรมการผู้จัดการ บริษัท ช.ไวคูล กิจการ จำกัด
14	นางณัฐพร ชลาชนานาวิน	นายกสโมสรไลออนส์พระนั่งเกล้า กรุงเทพมหานคร
15	นางดวงกมล ทรงวุฒิชัย	ประธานบริหารจิตเทคกรุ๊ป
16	ดร.ดิเมห์ ศุภสมุทร	อาจารย์พิเศษ/ ครูฝึกการบินไทย บริษัท การบินไทย (มหาชน) จำกัด
17	พล.ท.เต็มศักดิ์ อภรณ์เอี่ยม	ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองทัพบก
18	นายธนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ	กรรมการนโยบายพรรคภูมิใจไทย
19	น.ส.ชนวรรณ ศรีสุริยาพัฒนกุล	ประธานกรรมการ บริษัท เพชรชนวรรณ จำกัด
20	น.ส.นารี เจริญผลพิริยะ	หัวหน้าโครงการสันติอาสาตักชีพยาน มหาวิทยาลัยมหิดล
21	นายบรรชา พงศ์อายุกุล	สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดพิจิตร
22	นางบุญศรี สุธรรมานูวัฒน์	ผู้อำนวยการและเลขาธิการ มูลนิธิบักชี/ บริษัท บักชี ซูเปอร์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน)
23	พ.ต.ท.เบญจพล จันทวรรณ	รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านคดีพิเศษ พนักงาน สอบสวนคดีพิเศษ 9 กระทรวง ยุติธรรม
24	นายปกรณ์ พึ่งเนตร	ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ

- 25 นางประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์
ประธานผู้ประนีประนอมศาล
จังหวัดนนทบุรี
- 26 นายประดิษฐ์ สุคนธสวัสดิ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
- 27 พ.อ.ประมาณ วรปัญญา
อาจารย์อำนวยการ ส่วนวิชาความ
มั่นคงแห่งชาติและยุทธศาสตร์
วิทยาลัยการทัพบก
- 28 พล.ร.อ.ประเสริฐ บุญทรง
อุปนายกสมาคมวิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร
- 29 รศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 30 นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ
นายกเทศมนตรีนครยะลา
- 31 นางพรจิตร หุ่นเริงรัมย์
ประธานฝ่ายற்றுญิก สมาคม
ภริยาทหารเรือ
- 32 นายพลิชฐ์ ศักดาณรงค์
เลขานุการประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- 33 ดร.พิชญ์ดา เดอเยซุซ
ผู้สื่อข่าว เรดิโอ ไทยแลนด์
ภาคภาษาอังกฤษ
- 34 นางพิมพ์ชนก วรรณแจ่ม
ผู้นำชุมชนหน้าเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 35 นายพิสุทธิ์ ศรีขจร
ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดี
ล้มละลาย ศาลฎีกา
- 36 พล.ท.ดร.พีระพงษ์ มานะกิจ
ที่ปรึกษาสำนักงานปลัดกระทรวง
กลาโหม
- 37 นายพีระศักดิ์ พอจิต
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
อุดรดิตถ์
- 38 พญ.เพชรดาว โต๊ะมีนา
ผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพจิตที่ 15
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- 39 นายไพฑูรย์ สว่างกมล
ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครอง
พยาน กรมคุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

- 40 นายไพศาล อาแซ
ผู้อำนวยการโรงเรียนคาราวิทย์
จังหวัดยะลา/ ผู้ช่วยเลขานุการ
สมาคมปัญญาชนมุสลิมจังหวัด
ชายแดนภาคใต้
- 41 นางมรกต ยิบอินซอย
รองกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส
บริษัท ยิบอินซอย จำกัด
- 42 นายมุสตอปา บาซอ
รองผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน
โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ จังหวัด
ยะลา
- 43 นายมุฮัมมัดปาเรช โลหะสัณฑ์
ผู้สื่อข่าวและที่ปรึกษาสมาคม
หนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย
ที่ปรึกษาคณะกรรมธิการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติการบริหาร
ราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้
สภาผู้แทนราษฎร
- 44 นายยืนหยัด ใจสมุทร
ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนสัมพันธ์
การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการ
ยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
- 45 นางเขาวนุช จิตตินันท์
คณะกรรมการบริหารจัดการคดีใน
จังหวัดชายแดนใต้ ศูนย์ทนายความ
มุสลิม
- 46 น.ส.รีนวนดี สุวรรณมงคล
นายกสมาคมผู้ประกอบการและครู
บดินทรเดชา/ ประธานกรรมการ
บริษัท นวมินทร์ฮอนด้า ออโต้โมบิล
จำกัด
- 47 นายเรวัต พงนิลาส
นายตำรวจราชสำนักประจำ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 48 นายวรวิทย์ หงวนศิริ
“รองเลขาธิการฝ่ายสิทธิเสรีภาพ
และการปฏิรูปสื่อ สมาคมนักข่าว
นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย”
- 49 พ.ต.อ.วรเศรษฐ วิทยกุล
- 50 นายวิศยศ งามขำ

- 51 ดร.วิรัช จีระแพทย์
อธิบดีอัยการฝ่ายวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 52 นายวิเชียร กุศถวัศ
ประธานคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดราชบุรี
- 53 พระครูวิเทศพรหมคุณ
เจ้าอาวาสวัดพรหมคุณาราม รัฐอริโซน่า ประเทศสหรัฐอเมริกา สายงานวัดสระเกษ และสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา
- 54 ผศ.วิศิษฐ์ ประทุมสุวรรณ
อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
- 55 นายวีระ จงไพศาล
สมาชิกสภาพัฒนาการเมืองจังหวัดตราด
- 56 น.ส.ศันสนีย์ นาคพงศ์
นักจัดการการสถานีวิทย์และโทรทัศน์
- 57 นายศิริชัย จันทร์สว่าง
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ สำนักงานศาลยุติธรรม
- 58 พญ.ศิริรัตน์ สุวันทโรจน์
นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลกระบี่
- 59 นายศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ
อธิบดีอัยการฝ่ายต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด
- 60 นายสิวกกรวิศิษฐ์ อ่วมปวน
สมาชิกสภาพัฒนาการเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
- 61 นายสงวน ถิ่นมนต์
ภาคีสมาชิก (สาขาวิชานิติศาสตร์) สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน
- 62 แม่ชีสถิตาภรณ์ กสิพันธ์
วิทยาการฝ่ายแม่ชีและศีลจารีณี มูลนิธิกุวานอุดมธรรมานุสรณ์ วัดกุวานอุดมธรรม
- 63 พ.ต.ท.สนธยา รัตนธารส
พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม กระทรวงยุติธรรม

- 64 นายสมปอง อินทร์ทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 65 นายสมพงษ์ แก้วเจริญไพศาล ผู้ช่วยอธิการบดีด้านกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- 66 ว่าที่ร.ต.สมโภชน์ สุวรรณรัตน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
- 67 นายสุรศักดิ์ อินทรประสิทธิ์ สมาชิกสภาพัฒนาการเมือง กรุงเทพมหานคร
- 68 นายสรณ์ชัย ดวงดีกมลทัศน์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท กันโน ซีสเต็มส์ อินทีเกรชั่น จำกัด
- 69 นายสอนชัย สิริวิทยกุล รองอธิบดีผู้พิพากษา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
- 70 พล.ต.สำเริง ศรีหรั่ง รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ
- 71 นายสืบพงษ์ ม่วงชู รักษาการรองอธิการบดีบริหารงาน วิทยาเขตอุเทนถวาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
- 72 นายสุชาติ ชวางกูร อาจารย์พิเศษ/ ศิลปินอิสระ
- 73 นางสุดาทิพย์ มุสิกะสินทร รองบรรณาธิการข่าวสตรี หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- 74 พ.ต.อ.สุนทร เฉลิมเกียรติ รองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา
- 75 นางสุภาพร พิมพ์ลิขิต รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 76 น.ส.สุกัษิธา บุญเนื้อ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บจก. ท็อปกราฟท์ส และ บจก.เอส บี เอฟ/ ผู้ประนีประนอม

- 77 ดร.สุรัชย์ ศรีสารคาม
 78 นายสุริยะ ดวงสุริยชัย
 79 นายสุวพันธ์ ต้นยุววรรณะ
 80 พล.ต.อ.สุวัฒน์ ชำรงศรีสกุล
- 81 นายอคุลเดชร์ เจ๊ะแน
 82 นายอนันต์ วรดิพิงส์
 83 นายอนุสรณ์ ไกรวัตนุสสรณ์
- 84 นางอรนิตย์ บุญนาค
 85 นายอับดุลการิม รามันห์สิริวงศ์
 86 นายอารีเพ็ญ อุดรสินธุ์
 87 นางอารีรัตน์ เลหาพล
 88 นายอำนาจ โชติสกุล
 89 น.ส.อุไร อนันตสิน
 90 น.ส.อุษณีย์ ชิดชอบ
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี
 ประธานองค์กรทุดสันติภาพ
 ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
 ที่ปรึกษา (สบ 10) ด้านป้องกัน
 และปราบปรามอาชญากรรม
 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 ผู้จัดการโรงเรียนลาดวิทยุ จังหวัด
 ปัตตานี
 สมาชิกวุฒิสภา สรรหาภาควิชาชีพ
 ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
 ติดตามงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎร
 อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเยาวชนและ
 ครอบครัว สำนักคดีเยาวชนและ
 ครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด
 เลขานุการสมาคมหนังสือพิมพ์ภาค
 ได้แห่งประเทศไทย
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 แบบสัดส่วน กลุ่มที่ 8 พรรคมาตุภูมิ
 ประธานกรรมการ บริษัท ไอเดียส์ จำกัด
 ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชน
 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
 ประธานกรรมการ บริษัท วีก้า
 แอดเวอร์ไทซิง จำกัด
 ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการ
 สิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และ
 การคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา

ความหมายของอักษรที่รวมเป็นคำว่า Santithani*

Security	ความมั่นคงปลอดภัย
Acceptance	การยอมรับซึ่งกันและกัน
Niceness	ความสุภาพ อ่อนโยน
Truth	ความจริงแท้
Intelligence	ปัญญาในการเรียนรู้และการคิด
Trust	ความไว้วางใจกัน
Helpfulness	การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
Autonomy	การกำหนดแนวทางดำเนินชีวิตด้วยตัวเอง
Neutrality	ความคิดที่เปิดกว้างปราศจากอคติ
Innovation	การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

ความหมายโดยรวม

เมืองที่ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย ตั้งมั่นบนหลักแห่งความถูกต้องจริงใจ ปราศจากอคติและเปิดใจยอมรับในความแตกต่างหลากหลายด้วยความเมตตาและรอยยิ้มแก่กัน สามารถเรียนรู้และคิดด้วยภูมิปัญญาแห่งตน เพื่อพัฒนา มาตุภูมิอันเป็นที่รัก ถักทอด้วยสายใยแห่งมิตรภาพแห่งความเชื่อมั่นในกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยไม่แบ่งแยก ด้วยการดูแลพึ่งพาตัวเองเป็นหลักมีสิทธิและหน้าที่ตามที่พึงมีและพึงได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอันนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมให้ดีกว่าเก่า

*นำเสนอ/ไพศาล อาแซ